БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 294 (8819)
ДЕКАБРИИН 16
ВТОРНИК
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй хүндэтэй зорилго

1959—1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонуудые зүбшэн хэлсээд, баталан абаха партиимнай ээлжээтэбэшэ XXI съездын нээгдэхэ үдэр ойртобо. Республикымнай ажалшад бүхы совет хүнүүд шэнги энэ түүхэтэ үдэрые эрхим амжалтатайгаар угтажа байна.

Ажалай болон политическэ үргэн хэ дэбжэлтын оршон байдалда совет хэблэлэй, тэрэ тоодо хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй урда тон шухала зорилгонууд табигдана. Юуб гэхэдэ, газетэ болбол коллективнэ пропагандист, агитатор байһаа гадна, мүн коллективнэ эмхидхэгшэ мүн. Агуухэ Ленинэй эдэ үгэнүүд совет хэблэлэй тон хүндэтэй, харюусалгатай үүргэ, уг зорилгые гэршэлэн харуулна.

Олониитэ ажалша арадтай манай партиин холбоо барисаагаа саг үргэлжэ бэхижүүлхэ ябадалда хэблэл үйлай ехэ үүргэ бэелүүлээ, саашадаашье бэелүүлхэ байһаниинь маргаагүй.

Арад зонтоёо таһаршагүй нягта холбоотой байдаг дээрэһээ, Коммунистическэ партиин саг үргэлжэ хүгжэн бэрилдэг дээрэһээ совет хэблэл ... хүсэтэй юм. Һүүлэй үедэ хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай, советскэ интеллигенциин түлөөлэгшэдэй хэблэлдэ улам олоороо бэшэдэг боложо байһан баримта тэдэниие эли тодоор гэршэлнэ. Хүдэлмэришэд, колхознигууд, албан хаагшад газетэдэ бэшэг бэшэхэдээ арадай ажахые, соёл культурые улам саашадань дэбжээхэ, партиин табиһан агуухэ зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ гэһэн хүсэлэнтэй. Тиимэһээ тэдэнэй ажал хэрэгүүлгые бүри һайнаар хүтэлбэрилжэ, шэнэ эдэбхи үүсхэл бадараахулха шухала. Хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй бэшэгүүдэй, хэблэлэй нүлөө дээшэлүүлхэ хэрэгтэ шухала анхарал хандуулха хэрэгтэй гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет саг үргэлжэ заадаг.

Коммунизм байгуулгын мүнөөнэй шатада айхабтар ехэ зорилгонуудые советскэ арадай үмэнэ Коммунистическэ партиин табяад байхада хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй үүргэнь улам дээшэлнэ. Мүнөө тэдэнэр ямар юумэндэ гол анхаралаа хандуулха, ямар юумые эгээл шухала гэжэ тоохо ёһотойб?

Эдэ үдэрнүүдтэ КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүд, мүн арадай гэгээрэлые саашадань хүгжөөхэ тушаа КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тезисүүд бүгэдэ арадай үзэмжэдэ табигдаад, эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэгдэжэ байна. Ушар нимэһээ нэн түрүүндэ бүхы хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэд эдэ түүхэтэ документнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха, бии байһан дутагдалнуудые хурсаар шүүмжэлхэ, арга боломжонуудые элирүүлхэ, һайн, шухала дурадхалнуудые оруулха уялгатай. Тиихэтээ хамта үргэн ниитын һанамжа, дурадхалнуудые дары мэдээсэжэ, тодо һонор, һонирхолтой статьянуудые эльгээхэ гээшэ мүн лэ тэдэнэй хүндэтэй хэрэг болоно. Гадна партиин ээлжээтэбэшэ съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн коммунистическэ мүрысөөнэй ябасые харуулжа, ажалшадые шэнэ амжалтануудта зоригжуулха ехэхэн арга боломжо бии. Тиимэһээ тэдэнэр нютагай баялигуудые элирүүлхын, машина, техникые үлэмжэ һайнаар хэрэглэхын, ажалай эмхидхэл һайжаруулхын, эд зөөри арьбалхын, хүдэлмэришэн бүхэндэ үдэрэйнь даалгабари дүүргүүлхын, үлүүлэн дүүргүүлхын түлөө үсэд шангаар тэмсэхэ ёһотой.

Хүдөө ажахын талаар мүн лэ хойшолуулашагүй зорилгонууд табигдана. Малай үбэлжэлгын, түл абалгын тон харюусалгатай үе ерээ. Тиимэһээ хүдөөгэй корреспондент энэ хүдэлмэриин ямараар үнгэргэгдэжэ байһан тухай, үбэлэй үедэ сабшалан дээрэ наг шэбхэ, саһа тогтоохо гэхэ мэтын асуудалнуудаар бэшэжэ байха зэргэтэй. Мүн баян ургаса абахын түлөө илангаяа үрэһэ хүрэнгые тарилгын шанарта хүргэхэ асуудалнуудта тусгаар анхарал хандуулжа, тэдээн тухай хододоо газетэдэ бэшэжэ байха шухала. Гэхэ зуура, энэ талаар горьтойхон дутагдалнууд үшөөл бии байһаар.

Ажахын асуудалнуудһаа гадна, партийно-политическэ, идеологическа хүдэлмэри, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэри хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй гол анхаралда хододоо байха зэргэтэй. Хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэд газетэдэ гансал бэшээд лэ байха бэшэ, харин манай газетэнүүдые олониитын дунда олоор тарааха уялгатай. Энэ уялгаяа хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэд мүнөө дээрээ дүүргэнэгүй гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Илангаяа бурят хэлэн дээрэ гарадаг журнал, газетэнүүд муугаар тараагдана. Тэдэниие ажалшадай дунда тарааха хүдэлмэридэ бэшэгшэд заатагүй хабаадалсаха ёһотой. Ушарынь газетэдэ мэдээсэл толилходоо тэрэнээ олониитэдэ дуулгаха зорилготойбди.

Хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэд манай орон дотор түгэс хүсэн болоо. Тэдэнэр саашадаашье һэрэмжэ ехэтэй, хурса нюдэтэй, юумые үнэн зүбөөр сэгнэдэг, бишыханшье дутагдалтай эбсэдэггүй байг лэ!

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар нүхэр И. М. Армяниковые шагнаха тухай

Нүхэр И. М. Армяниновай дала нааһа гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, тэрэнэй ниитэ-политическэ ажал ябуулгада олон жэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһыень тэмдэглэн, **Армянинов Иван Михайловичые** Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОН.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ хото, Соведүүдэй байшан. 1958 оной декабриин 15.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Бурядай АССР-эй Эдеэ хоолой промышленностиин министерствын түсэблэлгэ-экономикын таһагай начальник нүхэр В. Е. Ильиниие Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Нүхэр В. Е. Ильинэй жара наһа гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, тэрэнэй советскэ эмхи зургаануудта удаан эрхимээр хүдэлһэниие тэмдэглэн, нүхэр **Василий Елизарович Ильиниие** Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОН.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ хото, Соведүүдэй байшан. 1958 оной декабриин 10.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар нүхэр Д. Д. Колмаковые шагнаха тухай

Нүхэр Д. Д. Колмаковой жара наһа гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, тэрэнэй советскэ болон ниитын органуудта үни удаан оролдосотойгоор хүдэлһэниие тэмдэглэн, нүхэр **Колмаков Даниил Даниловичые** Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОН.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ хото, Соведүүдэй байшан. 1958 оной декабриин 10.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедтэ

Россин Федерациин уран зохёолшодой түрүүшын съезд Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедтэ халуун баяраа, дайшалхы амаршалга хүргэнэ.

Амаршалһанайнь түлөө КПСС-эй Центральна Комитедэй РСФСР-тэхи Бюродо съезд зүрхэ сэдьхэлэй гүн гүнзэгыһөө гараһан халуун баяр хүргэнэ. Амаршалга соогоо тон хүсэтэйгөөр, урма зориг бадаруулма үгэнүүдые хэлэжэ, манда, Россин Федерациин уран зохёолшодто, үзүүлһэн тэрэ ехэ хүндыень, дура хүсэл болон хани талархалыень бидэнэр хэзээдэшье мартахагүйбди. Социалистическэ обществодо уран зохёолшодой дүүргэхэ үүргын тон ехэ байһыень, манай орон дотор коммунистическэ обществые үргэн далайсатайгаар байгуулжа захалха үедэ литературын урда байһан зорилгонуудые тодорхойлһон эдэ үгэнүүдые бидэнэр тон ехэ баяртайгаар, арадайнгаа, партиин, революциин урда харюусалгатай байһанаа мэдэрэн угтанабди. Эдэ үгэнүүдые бидэнэр манай дайшалхы зорилго болгон баяр баясхалантайгаар хүлеэн абанабди.

КПСС-эй XXI съезд дээрэ Никита Сергеевич Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүдые мүнөө үедэ бүхы оромнай зүбшэн хэлсэжэ байна. Энэ хадаа манай Советскэ Союз шэнги заха хизааргүй үргэн ехэ орон дотор коммунизмын материально-техническэ база байгуулха асари ехэ, хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын түүхэдэ үзэгдөө дуулдаагүй түсэб гээшэ. Манай нюдөөрөө хараһаар байтар, манай өөһэдымнай сэхэ хабаадалсаһаар байтар газар дэлхэй дээрэ коммунизмын жаргалта саг захалба, ажалша хүн түрэлтэнэй эгээл һаруул һайхан хүсэл эрмэлзэлгэнь бэелүүлэгдэжэ эхилбэ. Энээн тухай хэлэхэдээ сэдьхэлээ хүдэлэнгүй байхын аргагүй.

Ерэхэ долоон жэл—энэ хадаа манай бүхы промышленность болон хүдөө ажахын, наука болон техникын, соёл культура болон искусствын бүхы талаараа хүгжэлтэ,— энэ хадаа эдеэ хоолойшье, эд зөөриишье талаар, оюун ухаанайшье талаар манай ороной баяжалгын дардам сэхэ харгы мүн.

Ерээдүйн гайхамшагта сагай, коммунизмын урда тээ бидэнэр, Россин Федерациин уран зохёолшодой түрүүшын съездэ хабаадагшад, саашадаа удха, зорилго түгэлдэр байха тухай Ленинэй мүнхэ һургаалнуудта үнэн сэхэ байха, партийна, дайшалхы хамааралсалгатайгаар, нэгэ уг зорилготойгоор ажабайдалтай холбоо барисаатай байха, манай арадуудай, манай социалистическэ бүхы соёл культурын аха дүүгэй хани барисаатай байха тугые үшөө дээрэ үргэжэ ябахабди гэжэ бидэнэр түрэл Коммунистическэ партяа баяр баясхалантайгаар найдуулнабди. Бидэнэр гансашье мүнөө үедэ боложо байгаа гайхамшагта сагта ажаһуужа байһан хүнүүд бэшэбди. Бидэнэр энэ сагта хэгдэжэ байһан юумэнүүдые бүтээлсэгшэд гээшэбди. Юуб гэхэдэ, манай агуухэ Пушкинай хэлэһэнэй ёһоор, поэдэй үгэ тэрэнэй ажал хэрэгүүд гээшэ. Бидэнэр зохёолнууд соогоо домоглон дуулажа байхадаа ажабайдалые революционно ёһоор хубилгаха хэрэгтэ өөһэдөө сэхэ хабаадалсана гээшэбди.

Түүхын богонихон болзор соо зулын галһаа бүмбэрсэг дэлхэйе тойрохо хэмэл одондо хүрэтэр тон түргэнөөр урагшаа дабшажа, манай гайхамшагта залуу Эхэ оронние коммунизмын үүдэндэ асарһан советскэ арадай зохёон байгуулхы ажалаар, илалта түйлалтануудаар омогорхожо байнабди.

Газар дэлхэй дээрэ Ленинэй оюун ухаанай гэрэлтэһэнэй ашаар, тэрэнэй байгуулһан, газар дайда дээрэ эгээл үнэн сэхэ, эгээл үнэн зүб революционно партиин—Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин тогтоһоной ашаар иимэ түйлалта хэхэ арга олдоо.

Мүнөө манай арад тон ехэ эрмэлзэлгэтэйгээр, зохёон байгуулхы бурьялма эдэбхитэйгээр түрэл партиингаа түүхэтэ XXI съездые угтахаяа бэлэдхэжэ байна. Коммунистическэ ажалай бригаданууд олошорно. Хамтаараашье, ганса нэгээрээшье совет хүнүүдэй түйлажа байдаг амжалтанууд олошорно. Бидэнэр уран зохёолшод, энэ гайхамшагта үдэрые хооһоор угтахаяа байнагүйбди. Шэнэ романуудые, поэмэнүүдые, пьесэнүүдые, шүлэгүүдые, сценаринуудые, очеркнуудые бэшэжэ дүүргээд, арад зондоо бэлэглэжэ байнабди. Манай мүнөөнэй бурьялма сагай агаараар амилжа байхадаа шэнэ шэнэ зохёолнуудые һанаашалжа байнабди.

Арадтаа аша туһатай ехэ хэрэг хэжэ байнабди гэжэ һанахадаа бидэнэр бүри баяр баясхалантайгаар, урма зоригтойгоор ажалланабди. Мүн партимнай — манай үнэн сэхэ нүхэр, ударидагша—манние, советскэ уран зохёолшодые хододоо дэмжэдэг байгаа, дэмжэнэшье, саашадаашье дэмжэхэ гэжэ мэдэнэбди. Юуб гэхэдэ, бидэнэр социалистическэ Эхэ орондоо үнэн сэхээр алба хэнэбди, коммунизм байгуулха замдаа түйлажа байһан амжалтануудаарнь баясан, өөһэдынгөө зохёолнууд дотор эдэ амжалтануудые зураглан харуулха һонирхолтой, толормо мэргэн шэнэ аргануудые оложо байдагбди.

Олон арадуудтай, хүсэн түгэлдэр Советскэ Росси мандажа, һалбаран сэсэглэжэ байхань болтогой!

Манай ороной бүхы арадуудай, бүхы литературануудай эбдэршэгүй хани барисаан мандаха болтогой!

Манние коммунизмда шууд сэхээр, этигэлтэйгээр хүтэлжэ ябаһан түрэл партимнай мандаха болтогой!

РСФСР-эй УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ ТҮРҮҮШЫН СЪЕЗД.

Россин Федерациин уран зохёолшодой түрүүшын съезд хүдэлмэреэ дүүргэбэ

Творческо шэнэ, тон томо союз байгуулһан Россин Федерациин уран зохёолшодой түрүүшын съездын баяр ёһололто түгэсхэлэй заседани Союзуудай Байшангай Колонно зал соо декабриин 13-да болоо. Съезд дээрэ РСФСР-эй уран зохёолшодой союзай хүтэлбэрилхы органуудые һунгаһан дүн соносхогдоһон байна. 121 хүнһөө бүридэһэн союзай правлени һунгагдаа. Тэрээндэ ородой советскэ литературын, Россин Федерацида ороһон бүхы арадуудай литературануудай элитэ түлөөлэгшэд ороо. Тэрэшэлэн РСФСР-эй уран зохёолшодой союзай шалгалтын комисси, мүн уран зохёолшодой бүхэсоюзна гурбадахи съездэ ошохо Россин Федерациин 256 уран зохёолшодһоо бүридэһэн делегаци һунгагдаа.

Съездэ хабаадагшад Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедтэ амаршалгын бэшэгээр хандаба. Заседани дээрэ амаршалгын бэшэгэй уншагдахада оло дахин нэрьемэ альга ташалга болобо. Съездэ хабаадагшад бэшэг соогоо партиин Центральна Комитедтэ дүлэтэмэ халуун амаршалга хүргөөд, съездэ эльгээһэн амаршалгынь түлөө КПСС-эй ЦК-гэй РСФСР-тэхи Бюродо үнэн зүрхэнэй халуун баясхалан хүргэбэ. Удха түгэлдэр, дайшалхы, партийна шанартай литература хүгжөөхэ гэһэн ленинскэ мүнхэ ёһо гуримда үнэн сэхэ байхабди, коммунизм байгуулжа байгаа советскэ арадай зохёон байгуулхы баатаршалгада эдэбхитэйгээр хабаадаха байнабди гэжэ партиин Центральна Комитедые тэдэнэр найдуулна.

Советскэ Россин хүсэн түгэс, олонациональна арадуудай хани барисаанай хүндэлэлдэ, советскэ арадые коммунизм тээшэ бата найдалгатайгаар хүтэлжэ ябаа түрэл Коммунистическэ партиин хүндэлэлдэ табигдаһан юрөөлэй—амаршалгын түгэсхэлэй үгэнүүд нэрьемэ альга ташалгаар угтагдана.

Россин Федерациин эгээ аха наһанай хоёр уран зохёолшодые — В. Бахметьев (Москва), О. Форш (Ленинград) гэгшэдые уран зохёолшодой бүхэсоюзна съездын делегадуудаар нэмэжэ һунгаха гэһэн дурадхал оробо гэжэ түрүүлэгшээр һууһан Леонид Соболев мэдээсээ. Тэрэ дурадхалые съезд нэгэн дуугаар һайшааһан байна.

Л. Соболев съездын дүн сохсолхо зуураа, съезд түүхэтэ ехэ хэрэг бэелүүлбэ гэжэ тэмдэглээ. Союзай хүтэлбэрилхы орган һунгагдаа. Россин Федерациин литературын хүгжэлтые хүтэлбэрилхэ хүдэлмэриие яажа ябуулха тухай шэнэ правленидэ бодото захяа съезд үгөө. Энэ съезд советскэ олониитын анхаралые ехээр хандуулаа гэжэ Л. Соболев тэмдэглэбэ. Съездын адресаар амаршалгын зуу гаран бэшэгүүд, телеграмманууд ерээ. Россин уран зохёолшодой отряд хадаа совет арадтай мяха шуһаараа нэгэн хамта гэжэ Л. Соболев саашань хэлэнэ. Манай арадые коммунизм тээшэ хүтэлжэ ябаһан Коммунистическэ партяа тойрон уран зохёолшодой тон нягтаар жагсанхайень съезд харуулаа.

Коммунистическээр ажаллаха, ажаһууха үльгэр жэшээ харуулдаг коммунистическэ ажалай бригадынхидай манай съезд дээрэ мүнөөдэр айлшалан ерэһэн ушар хадаа үглөөдэрэй орожо ерэһэнтэй адли байна гэжэ бултанай альга ташалга доро Л. Соболев хэлэбэ. «Һайн даа, нүхэд уран зохёолшод» гэжэ арад зондоо магтуулхын тулада, уран зохёолшод, столдоо һууя, номуудаа бэшэе, хүдэлжэ ороё!

Уран зохёолшодой съезд хүдэлмэреэ энээгээр дүүргэһэн байна.

(ТАСС).

РСФСР-эй уран зохёолшодой союзай правлениин нэгэдэхи пленум

Россин Федерациин уран зохёолшодой съездын дүүрэһэн үдэр — декабриин 13-да, съездээр һунгагдаһан союзай правлениин нэгэдэхи пленум Союзуудай Байшангай Колонно зал соо болоо.

СССР-эй уран зохёолшодой союзай правлениин нэгэдэхи секретарь А. А. Сурков заседание нээбэ. Хэлсэхэ зүйлынь—правлениин хүтэлбэрилхы органуудые һунгалга байгаа, РСФСР-эй уран зохёолшодой союзай правлениин түрүүлэгшээр Л. Соболевые пленум нэгэн дуугаар һунгаба. Л. Соболев заседание саашань хүтэлбэрилһэн байна.

С. А. Баруздин (Москва), Г. Б. Баширов (Татар), Р. Г. Гамзатов (Дагестан), В. П. Друзин (Москва), С. Е. Кожевников (Новосибирск). Г. М. Марков (Москва), С. Б. Михалков (Москва), Мустай Карим (Башкир), А. П. Оленич-Гнененко (Ростов-на-Дону), Ф. И. Панферов (Москва). В. В. Полторацкий (Москва), Е. Е. Поповкин (Москва), А. А. Прокофьев (Ленинград), С. В. Сартаков (Москва), С. В. Смирнов (Москва), С. С. Смирнов (Москва), Л. С. Соболев (Москва), А. В. Софронов (Москва), К. А. Федин (Москва), П. П. Хузангай (Чуваш) гэгшэдһээ бүридэһэн правлениин бюро байгуулагдаа.

П. Г. Скосырев шалгалтын комиссиин түрүүлэгшээр һунгагдаба.

«Литература и жизнь» гэжэ газетын мүнөө оргкомитедэй бэшэ, харин РСФСР-эй уран зохёолшодой союзай правлениин орган болоһонтой дашарамдуулан, газетын главна редактораар В. В. Полторацкиие пленум баталаа. (ТАСС).

МАНАЙ ЭХЭ ОРОНОЙ НИИСЛЭЛ ХОТО МОСКВАДА

МОСКВА. В. В. Куйбышевай нэрэмжэтэ трансформатор хэдэг заводойхид 400, 500 киловольт хүсэтэй электродамжуулгын линидэ хэрэглэгдэдэг шэнэ трансформаторнуудые бүтээдэг болобо. **Зураг дээрэ:** заводой хүдэлмэрилэгшэд шэнэ трансформатор хаража байна.

ТАСС-эй фотохронико.

АВТОМОБИЛЬНУУД ТҮСЭБҺӨӨ ГАДУУР ГАРГАГДАНА

«Москвич» гэжэ хүнгэн автомобильнуудые бүтээдэг заводойхид декабриин 11-дэ жэлэйнгээ даалгабариие дүүргээд, эдэ үдэрнүүдтэ түсэбһөө гадуур олон автомобильнуудые гаргажа байна. Съездын урда тээхи мүрысөөнэй үргэнөөр дэлгэрһэнэй, түрүү дүй дүршэлэй, технологиин үйлэдбэридэ хэрэглэгдэһэнэй ашаар заводойхид жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ.

Хүнгэн автомашинануудые гаргадаг энэ завод саг үргэлжэ шэнэ техникээр хангагдана.

ЭМНЭЛГЫН ШЭНЭ ЭМХИ ЗУРГААНУУД НЭЭГДЭНЭ

Пироговой нэрэмжэтэ городой нэгэдэхи больницада хирургическа корпус нэмэгдэжэ баригдаа.

Москвадахи урданай больницын энэ шэнэ корпусой операционно 9 залда шухала хэрэгтэй бүхы прибор, аппарадууд тодхогдохо юм. Телевизионно камерануудай тодхогдохын хажуугаар гэрэлтүүлдэг түхеэрэлгэнүүд табигдаа. Энээнэй ашаар операциин ямараар хэгдэжэ байһые холоһоо адаглан хаража болохо юм.

Институдуудай палатануудта нэгэн доро 265 үбшэнтэн хэбтэхэ аргатай.

Ниислэл хотын эмнэлгын эмхи зургаанууд саг үргэлжэ олошоржо байна. Һүүлшын 3 жэлэй турша соо больницын 35 ехэ корпус баригдаба.

ВОКЗАЛАЙ ДООДО ТАЛАДАНЬ ПАССАЖИРСКА ЗАЛ БАЙГУУЛАГДАА

Комсомолой талмай дээрэ 3 ехэ вокзал, тэрэ тоодо Ленинградай, Ярославска, Казанска вокзалнууд байдаг. Эндэһээ хүнүүд Ленинэй город, Алас Дурна, холын хойто зүг руу, Пекин, Свердловск. Алма-Ата, Ташкент, Барнаул город ошодог байна.

Казанска вокзал Комсомолой талмай дээрэхи эгээн томо вокзалынь юм. Үдэр бүри эндэһээ 200 мянга шахуу пассажир иишэ тиишээ ошодог байна. Иимэ олон хүнүүдые һайнаар хангахын тула вокзалай доодо таладань тусхай зал байгуулагдаа. Энэ зал 2 мянга шахуу дүрбэлжэн метр талмай эзэлнэ. Залай ханануудынь улаан мрамораар хэгдэнхэй.

ГАЗАР ДООГУУРХИ СОРГОНУУД

Москвагай үйлсэнүүд доогуур оло мянган километртэ соргонууд татагданхай. Тэдэ соргонуудаар сүүдхэ бүри хэдэн миллион кубометр уһан ябадаг байна. Газар доогуурхи 127 гол горход бетоноор, хирпиисээр бүрхөөгдэнхэй.

Ерээдүйн долоон жэлэй туршада ниислэл хотодо үшөө мянган километртэ уһанай соргонууд татагдахаар хараалагдана. (ТАСС).

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XXI съездые угтуулан

„1959—1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонууд тухай“ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүдые зүбшэн хэлсэлгэ

* * *

Хэмэл утаһанай завод баригдаха ёһотой

Партиин XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисэ дотор ажалай бүтээсые улам дээшэлүүлхэ тухай онсолон хэлэгдэнэ. Шэнэ предприятинуудые бариха газар тодорхойлходоо ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ эрилтэдэ харюусахаар, бага гаргаша хээд, ехэ продукци бүтээн гаргахаар бодомжолхо шухала.

Гэхэтэй хамта эндэхи модоной, мүн бусад баялигые хүсэд хэрэглэхэ зорилгоор манай республика дотор целлюлозын завод, тэрэнэй бага дээрэ хэмэл утаһанай завод бариха шиидхэхэдэ гараһан аад, саашадаа үйлэдбэриин шэглэлые тодорхойлхо үедэ тэрэнь хубилагдаһан байна. Һайн шанартай кордно бүд нэхэхэдэ целлюлозо үйлэдбэрилхын аргагүй, Сэлэнгэ мүрэнэй уһан тиимэ бүд нэхэхэ эрилтэдэ харюусахаар бэшэ гэхэ мэтын шалтагаан дүргэдэ, целлюлозно заводой дэргэдэ хэмэл утаһанай завод барихагүй, харин саарһа, картон гаргаха гэһэн һанамжа бии болоо.

Гэхэ зуура юумэ орёохо, зузаан саарһа һайн модоор бүтээн гаргахада алишье талаараа ашаг туһа багатай байхань элитэ. Иимэрхүү саарһа үйлэдбэрилхын тулада модоной хибэдэһэ, элдэб үлэгдэл хэрэглэхэдэ болохо ха юм. Тиихэдэ иимэ продукци гаргалга мүнөө үеын целлюлозно-саарһанай предприятинуудай үйлэдбэриин гол шэглэл байһаа болиихой бшуу. Харин үйлэдбэриин үлэгдэл хэрэглэжэ таһалбариин цехүүд эмхидхэгдэжэ, тиигээд тэрэнэй продукциин химда байдагынь мэдээжэ. Энэ хэрэгые Зүүн Сибириин үйлэдбэрилгын хүсэ хүгжөөхэ, эндэхи хүн зоной эрилтэ хангаха асуудалнуудтай нягта холбоотойгоор хараха, шиидхэхэ ёһотой.

Зүүн Сибирьтэ хүнгэн промышленность багаар хүгжэнхэй байна, гэхэ зуура хүн зоной эрилтэ ехэ боложол байһаар. Тиимэһээ энэ районд хүнгэн промышленностиин предприятинуудые байгуулха асуудал табигдана.

Үргэн хэрэглэлэй эд бараанай хүн бүхэндэ хүртэсын талаарнь Зүүн Сибирь, Алас Дурна нютагуудые харабал гээгдэнги байна. РСФСР-эй газар дайдын 60,3 процентые эзэлдэг, 11 миллион хүн зонтой энэ хоёр нютаг Федераци дотор нэхэгдэдэг пумаажан бүдэй 1,6 процентые, ноохон бүдэй 0,5 процентые, арһан гуталай 2,9-ые, оймһоной зүйлэй 0,4-ые, трикотаж дотор хубсаһанай 1,27 процентые, трикотаж гадар хубсаһанай 1,5 процентые гаргадаг юм. Энээнһээ шалтагаалжа юумые иишэ тиишэнь зөөлгэн болодог. Зүүн Сибирьһээ түүхэй эд—ноохо, арһа, ангай арһа болон бусадые баруун тээшэнь зөөдэг; баруун тээһээ хүнгэн промышленностиин үйлэдбэрилдэг зүйлнүүд, бүдүүдые наашань асардаг юм.

Тиигээд Зүүн Сибирьтэ хүнгэн промышленность багаар хүгжөөгдэнэ, теэд эндэхи хизаарта түүхэй эдэй угаа ехэ байһые энэ баримта харуулна. Манай ороной зүүн районуудтахи үйлэдбэрилгын хүсые хүгжөөлгын ехэ дутагдалнуудай нэгэн энэ болоно. Тиимэһээ **Зүүн Сибирьтэ хүнгэн промышленностиин хэдэн олон предприятинуудые эмхидхэхэ шухала.** Баруун Сибирь манай эндэхи хүн зоной эрилтые үргэн хэрэглэлэй эд бараагаар хангажа шадахагүй юм гү? гэһэн асуудал гаража болохо. Шадахагүй. Эдэмнай өөһэдынгөө эрилтэ хангаал һаань хүрөө. Баруун Сибириин хүнгэн промышленность тэндэхи зонойнгоо эрилтые хангаха зорилготойгоор лэ саашадаа хүгжөөгдэхэ байна.

Тиимэ байхадань, Зүүн Сибириин хүн зоной эрилтэ хүсэд хангаха хэмжээтэйгээр хүнгэн промышленностиые хүгжөөхэ ёһотойбди гэжэ онсолон хэлэлтэй. Зүүн Сибириин районуудһаа Бурядай АССР-тэ ноохо, хүдөө ажахын бусад түүхэй эд болбосоруулха ехэ арга боломжо бии гээшэ. Манай эндэ ноохо угаалха фабрика баригдаха. Зүүн Сибирьтэ абтадаг бүхы ноохон Бурят орондохи промышленна үйлэдбэрилдэ орохо болоно гэжэ энэ баримта гэршэлнэ. Гэбэшье гансахан ноохон хүнгэн промышленностиин түүхэй эд боложо шадахагүй. Будэй нэхэлгые хүгжөөлгэдэ хэмэл утаһан айхабтар шухала байдаг. Тиимэһээ **республика дотороо хэмэл утаһанай томо үйлэдбэри бии болгохо шухала.** Ноохон хэмэл утаһан хоёр бии байхадаа, Зүүн Сибирьтэ хүнгэн промышленностиые хүгжөөхэ найдамтай арга боломжо хангаха. Хэмэл утаһанай завод барихада, целлюлозно заводой, модо болбосоруулдаг комбинадай барилга, ашаглалгые аша туһатай болгохо юм. Целлюлозно заводой дэргэдэ хэмэл утаһанай үйлэдбэри эмхидхэхэдэ, тэрэнэй түүхэй эд хүсэдөөр хэрэглэгдэхэ арга олгохо. Энэ завод тээшэ харгы, уһанай сорго, канализаци, хамһабарин предприяти, электростанци, гэр байрын, соёлой гуламта бариха хүдэлмэри эмхидхэхэдэ таатай болохо.

Бурядай АССР-тэ хэмэл утаһанай завод барихада юугээрэ һайн бэ? Бүхы зүйлэй түүхэй эд абаха, бэлэн продукцяа наймаалха ехэ арга боломжо бии болохо. Орон дотор мүнөө хүдэлхэ байһан, баригдахаар хараалагдаһан иимэ предприятинуудһаа манай завод энээгээрэ һураггүй ехэ ашаг үрэтэй байха.

Целлюлозой предприяти халуун элшэ ехээр хэрэглэдэг бшуу. Тиимэһээ түлишөөр элбэг газар, тэрэнэй үнэ сэн ехэ удха шанартай юм. Энэ талаарнь Сэлэнгын заводые абажа харабал, таатай зохид байдалтай байха болоно. Галуута Нуурай шулуу нүүрһэн энэ заводһоо 240 километрын хараанда байдаг. Тэндэ мүнөөнэйхиһөө һураггүй ехэ нүүрһэ малтан абадаг болохо арга боломжо элиржэ байнхай. Эндэхи нүүрһэнэй өөрын үнэ химда байха. Мүнөө Галуута Нуурай нэгэ тонно нүүрһэнэй өөрынь үнэ 55—60 түхэригтэ болодог һаа, ойрын жэлнүүдтэ 16—18 түхэригтэ хүрэтэр химдаруулагдаха аргатай. Иигээд байхадаа, жэл соо ехэ мүнгэн арбалагдаха болоно. Нүүрһэ арбалһан мүнгэн целлюлозно-саарһанай комбинадай продукциие химда болгохо зэргэтэй. Ондоо иимэ заводуудтай жэшээбэл, Сэлэнгын заводто нүүрһэ зөөхэ харгын гаргашашье бага байха болоно. Ондоо иимэ комбинадуудтахи шулуу нүүрһэн угаа холо байдаг. Жэшээнь, Архангельскын целлюлозно-саарһанай комбинат хоёр мянгаад километрын газарһаа нүүрһэ зөөдэг юм. Эдэ бүгэдые харада абабал, Сэлэнгын целлюлозой завод хэмэгүй ехэ арбалалта хэхэ болоно.

Целлюлозо үйлэдбэрилхэ предприятинуудай хэрэглэдэг шухала зүйлнүүдэй нэгэниинь известко хэгэн (известняк) шулуун болоно. Үйлэдбэриин технологиин эрилтын ёһоор иимэ шулуун (известняк) химическэ талаараа сэбэр байха зэргэтэй. «Татарский ключ» гэдэг газарай известкын шулуун энэ талаараа эгээл таарамжатай.

Манай ороной целлюлозно-саарһанай олонхи предприятинууд сульфат-натрия гэдэгые холоһоо асардаг юм. Котласска ЦБК 3200 километрын газарһаа зөөдэг. Бэшэ бэшэшье комбинадууд баһал холоһоо асардаг байна. Хэрбээ Сэлэнгын целлюлозно предприятиин дэргэдэ хэмэл утаһанай завод барял һаа, сульфат-натрия ондоо тэһээ асаралтагүй болохо. Энээнһээ иимэ үйлэдбэриингөө үлэгдэлһөө абаха арга бии.

Хэрэгтэй болохо химикадууд, материалнуудые абалгын талаар Сэлэнгын целлюлозно комбинат ехэ таатай газарта байха. Манай ороной олон иимэ комбинат химикадуудые холоһоо абадаг байха юм. Гэхэтэй хамта, эдээнэй дабһа, каустическа соодо, хлор, дабирхай болон бусад зүйлнүүдые Сэлэнгын завод Эрхүүгэй областьһоо абаха болоно.

Түүхэй эд, материалнуудые абаха холбоо барисаа һайнтай, таарамжатай зохид газарта байдаг Сэлэнгын целлюлозно комбинадай дэргэдэ хэмэл утаһанай завод эмхидхэбэл, Комсомольско, Котласска целлюлозно комбинадуудһаа һураггүй ашаг туһатай предприяти болохо һэн. Сэлэнгын комбинат жэл бүри 141 миллион түхэригэй олзо үгэхэ шадалтай байха.

Р. Шнипер, экономическа эрдэмэй кандидат.

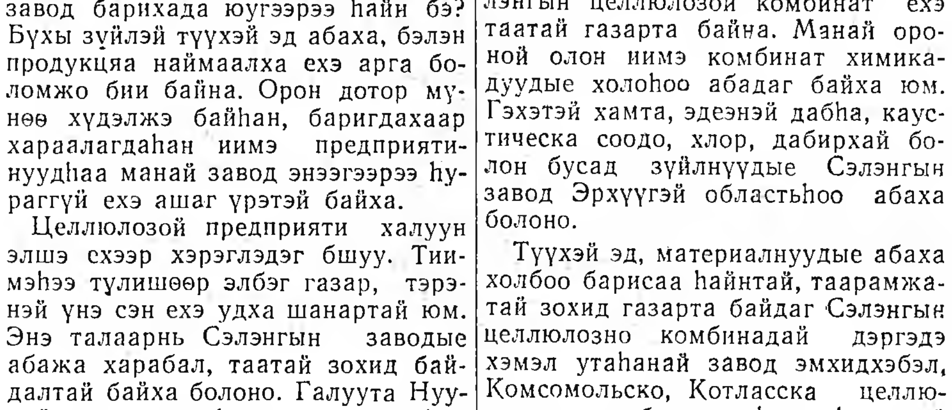

*

Минии һанахада иимэ

Ерэхэ долоон жэлдэ үргэн ужам Совет оронойнгоо хото город, хүдөө тосхонуудай олон миллион ажалшадые эрхим шанартай элдэб янзын эдеэ хоолой зүйлнүүдээр улам элбэг дэлбэгээр хангадаг болохо гэһэн зорилго КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүд соо табигдаа гээшэ. Илангаяа томо томо город болон промышленна центр газарнуудта тусхай шэглэлтэй совхозуудые эмхидхэжэ, хүнэй бэе махабадда айхабтар туһатай, тон шухала зүйл—огородой эдеэ, хартаабха, капуста гэхэ мэтые бүри элбэг ехээр абадаг болохо тухай асуудал тон зүб лэ табигдаа гэжэ һанагдана.

Тиимэһээ манай республикын түб Улан-Удэ город шадар ерэхэ долоон жэл соо томо томо промышленна шэнэ предприяти, барилгануудай олоор бодохо байһаниие хараада абажа, **городой ажалшадые үдхэн һүөр, огородой эдеэгээр гүйсэд хангадаг болохын тула түхэй шэглэлтэй 1—2 совхоз эмхидхэбэл зохистой** шэнги байна. Жэшээлхэдэ, городто дүтын Иволгын аймагай «Коминтерн», Лазогой нэрэмжэтэ, Заиграйн «Улаан-Эрхирэг», «Красный опытник» гэхэ мэтэ багахан колхозуудые хамтадхаад, тэдэнэй орондо хэдэн отделени, фермэтэй, гол түлэб огородой эдеэ таридаг, имагтал һайн үүлтэрэй, һүтэй үнеэдые үсхэбэрилдэг тусхай совхоз эмхидхэжэ болохо бшуу. Тиихэдээ эдэ колхозуудай мүнөө байһан тепличнэ комбинадуудые хэдэн дахин үргэдхөөд, ПВЗ, механикын комбинат, шэлэй завод гэхэ мэтэ промышленна предприятинуудай үлүү гараһан халуун уһа, уурал, газые хоолойгоор абаашажа, теплицэнүүдые дулаасуулжа болохо ха юм. Мүн Үдэ, Сэлэнгэ мүрэнүүдһээ һубаг канава татажа, тепличнэ комбинадуудые уһаар хангаха арга боломжо гүйсэд бии. Гадна огородой эдеэ тариха, харууһалха, хуряаха бүхы хүдэлмэриие сүм оньһожоруулха, абтаһан продукцяа зүбөөр хадагалха һайн хранилищи уридшалан түхеэрхэ хэрэгтэй. Мүн огородойнгоо эдеэнэй үлөөдэһэ, хаядаһа буйлуулжа, амтаруулжа бэлдээд, үхэр малда эдюулхэдэ яахаб.

Гадна эндэ ажал, зөөри багаар гаргашалжа, абтаһан продукциингаа үнэ сэн эрид химдаруулхын тула **городой бүхы предприяти, эмхи зургаанууд, организацинуудай хүдэлмэрилэгшэ болон алба хаагша бүхэн неделидээ гү, али һарадаа нэгэ дахин тэндэ ошожо, поли дээрэ хэды час уялгата ёһоор хүдэлдэг байгаа һаань, ехэл таарамжатай һэн ха гэжэ һанагдана.** Юуб гэхэдэ, энэмнай хүн бүхэнэй оролдохо ёһотойл, ниитын шухала хэрэг ха юм даа. Тиигээдшье ухаан бодолой ажалтай хүдэлмэрилэгшэдэй хирэ хирэ хара ажал хэдэг байбалынь, тэдэнэй бэе махабадада айхабтар туһатай байха һэн. Хоёрдохёор, хүтэлбэрилхы, албан захиргаанай хүдэлмэрилэгшэд хүдөөгэй ажал хүдэлмэри һайн мэдэхэ, тэндэхи зонтой холбоо барисаагаа бэхижүүлхэ ушартай бшуу.

К. Тумуров, городто ажаһуугша.

***

Советскэ правительствын Мэдүүлгэ

НАТО-гэй Соведэй сессиин Парижда болохоо байһантай дашарамдуулан, Советскэ правительствын хэһэн Мэдүүлгын текстые Хойтоатлантическа договорой Организациин гэшүүн—бүхы гүрэнүүдэй правительствонуудта СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерство декабриин 13-да эльгээгээ.

Москвагай газетэнүүдтэ толилогдоһон энэ Мэдүүлгын буулгабаринууд Советскэ Союзтай дипломатическа харилсаатай бүхы ороной правительствонуудта, тэрэшэлэн ООН-эй гэшүүн—бусад оронуудай правительствонуудта эльгээгдэһэн байна.

Советскэ правительствын Мэдүүлгэ соо иигэжэ онсолон тэмдэглэгдэнэ. НАТО-гэй бүхы бодото ябуулгань юун тухай гэршэлнэб гэхэдэ, тэрэ хадаа эб найрамдал хангаха хэрэгтэ тон харша, яаралтайгаар зэбсэгжэл хэхэ, «хүйтэн дай» али болохоор һүжэрөөхэ, гүрэнүүдэй хоорондоо амгалан ёһоор харилсан ажаллалгые һуларуулха политикада үндэһэлэн өөртөө хабаадагшадые нэгэдүүлдэг тусгаар сэрэгэй организаци болоно.

ООН-эй гол ёһонууд болон уг зорилгонуудта угта тааралдахагүй үндэһэ һуури дээрэ НАТО гэжэ сэрэгэй бүлэглэл байгуулагдаһан байгаа, тэрэнэй ябуулгань Нэгэдэмэл Наһануудай Организациин хэрэгтэ бага бэшэ һаад түбэг татадаг байгаа, татаһааршье гэжэ Мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

НАТО хадаа дайнда бэлэдхэл хэхэ эмхи болоно, тэрэнэй бүхы органууд имагтал дайнда бэлэдхэлгые үргэдхэхэ зорилготой ябуулгануудые хэнэ гэжэ баримтанууд гэршэлжэ үгэнэ гээд Советскэ правительство Мэдүүлгэ соогоо заагдана.

Советскэ Союз хадаа уласхоорондын түгшүүрилтэ шанга байдалые һуларуулхаар НАТО-гэй ямаршье алхам хээ һаань, ямаршье дурадхал оруулаа һаань, тэдэниинь һайшааха, тиигээд иимэ алхам болон дурадхалнуудтань тэрэ дороо анхаралаа хандуулхаар бэлэн байха һэн. Теэд НАТО хадаа иимэрхүү үүсхэл нэгэшье удаа гаргаагүй юм гэжэ Мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ.

Харин тад һөөргэ, уласхоорондын түгшүүрилтэ шанга байдал һуларуулха, яаралтайгаар зэбсэгжэлгэ болюулха зорилготой ямаршье дурадхалнуудые эридээр буруушаахын тулада НАТО-гэй Соведэй сессинүүд хододоо хэрэглэгдэдэг гэжэ Мэдүүлгэ соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

НАТО-до ородог аад, ракетнэ, ядерна базануудай мүнөө дээрээ байгуулагдаагүй тиимэ гүрэнүүдэй газар дээрэ иимэ базануудые байгуулха хүдэлмэри түргэдхэхэ тухай асуудалай Париждахи сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ байһые НАТО-гэй тушаалтад нюунагүй гэжэ Советскэ правительство тэмдэглэнэ.

Баруун Европын эдэ гүрэнүүдэй газар дээрэ Американ ракетно-ядерна базануудые байгуулха түсэбүүдые эдэ оронуудай буруушаахыень болюулха зорилгоор Париждахи сесси зарлагдаа гээшэ ха.

НАТО-гэй гэшүүн—Баруун Европын оронуудта Американ ядерна, ракетнэ базануудые байгуулха түсэбүүдые бэелүүлгын тон муу хойшолонтой байха байһанда дахяад анхарал хандуулха шухала гэжэ тооложо байһанаа Советскэ правительство Мэдүүлгэ соогоо элишэлнэ.

СССР-тэ, тэрээнтэй союзна холбоо барисаатай социалистическэ гүрэнүүдтэ эсэргүү эзэрхэг түримхэй ябуулга хэхэ һэдэлгын гараад байгаа гээшэ һаа, сэрэгэй оршон байдалһаа уламжалан НАТО-гэй ракетно-ядерна базануудта харюугай сохилто заатагүй үгтэхэ зэргэтэй болоно гээд Мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Иимэ базануудые газар дээрээ байрлуулгаһан Европын гүрэнүүд өөһэдыгөө тон хүндэ хүшэр байдалда табина гээшэ. Американ ракетнэ установконуудые олоор байлгахые, ядерна һомоной складуудые түхеэрхые зүбшөөһэн Канада мүн лэ иимэ байдалда өөрыгөө табина.

Американ атомна болон ракетнэ базануудые байгуулха зүбшөөлөө үгэлгэ ракетно-ядерна дайнай аюулые бүри ехээр ойртуулха аюултай алхам болохо байна гэжэ Мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ. Техникын хүгжэлтэ зарим гүрэнүүдэй ойроо хүртэшэгүй байлгыень эсэслэн болюулба гэжэ Советскэ правительство Мэдүүлгэ соогоо заана. Хамагай түрүүндэ Баруун Германида ядерна зэбсэг дамжуулан үгэхэ гээшэ тусгаар ехэ аюултай гэжэ Мэдүүлгэ соо заагдаһан байна.

«НАТО-гэй Балтийска командовани» гэдэгые байгуулха түсэб Даниие Баруун Германиин сэрэгэй түсэбэй мэдэлдэ оруулха гэһэн удхатай гэжэ тэмдэглэхэ зуураа, энэ районой событинуудай ондоогоор хүгжэхые хүсэнэбди гээд Советскэ правительство мэдүүлнэ. Балтиин далайе амгалан тайбан зоно болгохо тухай ГДР-эй болон Польшын һанамжые СССР хүсэдөөр дэмжэнэ. Гэбэшье Советскэ Союз, Балтиин далайн эрье шадарай бусад гүрэнүүд НАТО-гэй зүгһөө иимэ сэрэгэй бэлэдхэлэй хэгдэдэгые анхаралдаа абангүй байжа шадахагүй гэжэ Мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

НАТО хадаа имагтал сэрэгэй бүлэглэл байхаяа боли болиһоор, «тэгшэ эрхэтэйгээр политическэ харилсаа холбоо байгуулха» орган боложо байна гэжэ баруун гүрэнүүдэй политическэ ажал-ябуулагшадай баталамжануудай хуурмаг байһаниинь элирүүлэгдээд, Мэдүүлгэ соо иигэжэ онсолон тэмдэглэгдэнэ: энэ бүлэглэлэй сэрэгэй бэлэдхэл хэжэ байһанһаа сошордоһон олониитые худхуулан мэхэлхэ зорилгоор иимэ баталамжанууд хэгдэнэ.

Колониальна дарлалта доро байһан, мүн дулдыдангы оронуудтахи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе дараха зорилготой уласхоорондын жандармын үүргые НАТО бүри ехээр дүүргэдэг боложо байна гэжэ Советскэ правительствын Мэдүүлгэ соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Үхэлтэ атомна дай хэхэһээ ондоо зам хүн түрэлтэнэй үмэнэ үгы гэһэн хэбэртэй һанал бодол арадуудта түрүүлхэ гэжэ «хүйтэн дай» номногшодой гаргадаг оролдолго лаб урагшагүйдэхэ гэжэ Советскэ правительство мэдүүлнэ.

Гүрэнүүдэй үгэеэ ойлголсохо замаар уласхоорондын харилсаа саашадань хүгжөөхэ, ядерна бомбо болон ракетэ үйлэдбэрилгөөр мүнөө боложо байһан үрдилдөөе болюулха, бүхы оронуудай хоорондохи амгалан ёһоной таатай холбоо барисаае бэхижүүлхэ бүхы арга боломжо бии, иимэ юумэ хэхэ шухалашье гэжэ СССР-эй правительство батаар этигэнэ.

НАТО-до хабаададаг гүрэнүүдэй правительствонуудта Советскэ правительствын эльгээһэн Мэдүүлгэ соо гурбан дурадхал оруулагдаһан байна.

Нэгэдэхинь—НАТО-до болон Варшавска договорой организацида ородог гүрэнүүдэй хоорондо бэе бэедээ добтололсохогүй тухай Договор баталха. Энээн тухай Варшавска договорто хабаададаг оронууд урдань хуулитаар дурадхаа һэн.

Эзэрхэг түримхэй ябадал гаргагшада сэрэгэй болон экономическа туһаламжа гү, али моральна дэмжэлгэ Хойтоатлантическа болон Варшавска договорнуудта хабаададаг гүрэнүүд үзүүлхэ ёһогүй гэһэн дүримые эдэ договорнуудай текстнүүдтэ оруулха тухай үгэеэ ойлголсохые Советскэ правительство дурадхана.

Хоёрдохинь—Баруун оронуудта гарадаг һанамжануудые нилээд ехээр хараадаа абажа, Польшын правительствын оруулһан дурадхалда үндэһэлэн ядерна болон ракетнэ зэбсэгүүдһээ сүлөө зониие Европын түбтэ байгуулха тухай һаяар үгэеэ ойлголсохо.

Гурбадахинь—НАТО болон Варшавска договорто ородог оронуудай газар дээрэ байдаг хариин сэрэгүүдые үгэеэ ойлголсон хорооже эхилхэ, энээндэ эхи табихын тулада багашаг хэмжээтэйгээршье хорооже орохо.

Берлин тухай асуудалые тон һаяар гуримшуулха шухала гэжэ Советскэ правительство мүн лэ тоолоно. Юуб гэхэдэ, Берлиние гадаадын оронуудай эзэмдэлгэ уласхоорондын оршон байдалай улам шахардуу болохо эшэ үндэһэн боложо үгэнэ. Берлинэй асуудал шиидхэхэ таарамжатай үндэһэ һуури болгон Баруун Берлиние зэбсэгтэ хүсэнүүдһээ сүлөө, өөрын эрхэтэй город болгохо тухай дурадхана.

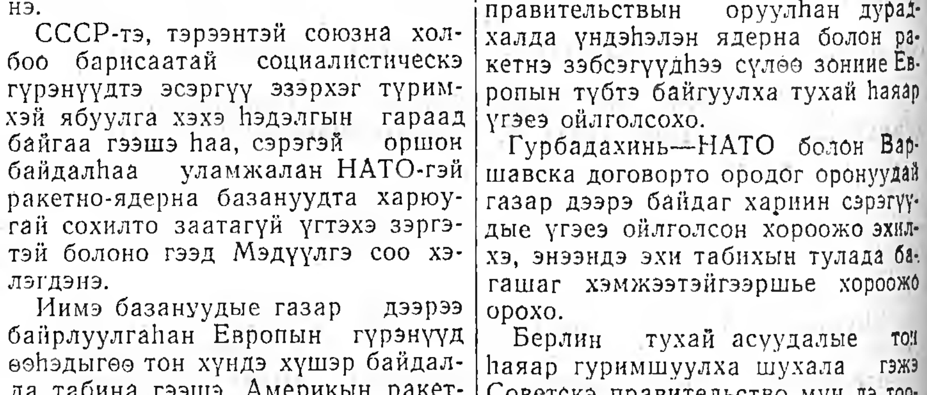

Москвагай Кировэй үйлсын 39-дэхи номертохи СССР-эй ЦСУ-гай байшан соо бүхы Союз дотор хүн зониие бүридхэлдэ абаха глава штаб, машинаар тоололго хэхэ центральна станци байдаг. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: участогай инженернүүд А. Голдобина (зүүн гарһаа), М. Макарова хабсаргадаһан түхеэрэлгэнүүдые шалган үзэжэ байна. ТАСС-эй фотохроника.

***

КОЛХОЗОЙМНАЙ БЭЕЛҮҮЛХЭ ТҮСЭБ

Һүүлэй 2—3 жэлэй туршада колхозоймнай ажахын бүхы һалбари нилээд ехээр урган хүгжөө. Жэшээлбэл, 1955 ондо манай «Коммунизм» колхозойхид артелиингээ ажахыһаа оройдоол 1 миллион хүрэхэтэй үгытэй түхэригэй олзо оруулһан һаа, байгша оной үнгэрһэн 11 һара соо 2 миллион үлүүтэй түхэригэй олзо абаад байна.

Ороохо таряанай ургасашье нилээд ехээр дээшэлүүлэгдээ. Гансахан энэ жэлдэ колхознай бүхыдөө 34 мянга шахуу центнер ороохо таряа хуряагаа гэхэ гү, али гектар бүриһөө дунда зэргээр 10 центнер ургаса абаа. Тэрэнэйшье ашаар хамта дээрэ 8200 центнер таряа гүрэндэ худалдажа, тушаажа, түсэбөө 150 процент дүүргээ. Гадна малаймнай ашаг шэмэшье энэ үе соо һүргэгүй ехэ болоо. Энэ жэлэй үнгэрһэн 11 һарын туршада артельдэмнай хамта 1268 центнер мяхан, тэрэ тоодо 460 центнер гахайн мяхан тушаагдаа, худалдагдаа. Жэлэй дүүһатар үшөө 150 центнер мяха нэмэжэ тушааха, худалдаха гэлсээбди. Колхозоймнай эрхим түрүү гахайшан Федосия Федотова гансаараа 70 гахай һайнаар шахажа, түс бүриинь 90 килограмм шэгнүүритэй, тарган болгожо тушаажа. Мүн һүн һаалга, ноохо абалгамнайшье энэ жэлдэ урдахи 2—3 жэлэйхиһээ орходоо яһала дээшэлээ гээшэ.

Хүдөө ажахые эрид ехээр хүгжөөхэ тушаа парти, правительствымнай хараалһан шухала хэмжээ-ябуулгануудай бэелүүлэгдэһэнэй ашаар иимэ амжалта туйлагдаа ха юм. Мүнөө колхознай өөһэдын элдэб машина, техникэтэй болонхой. Эдэ үдэрнүүдтэ артелиимнай гэшүүд партиин XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүдые зүбшэн хэлсэжэ, ажахыгаа улам ехээр хүгжөөхэ түсэб зорилго хараалжа байна. Һаа колхозниигаа дайнай хамтын суглаан боложо, ерэхэ долоон жэлэй түсэбые баталжа абаабди.

Ерэхэ долоон жэлдэ малһаа ашаг шэмэ 2—2,5 дахин ехээр абадаг болохо гэжэ хараалнабди. Жэшээлхэдэ, мяха абалгаар хараха үээхэдэ, хэрбээ 1958 ондо хамта 1400 центнер мяхан тушаагдаһан һаа, **1965 ондо 2800 центнерһээ бага бэшэ мяхан тушаагдадаг, худалдагдадаг болохо байна. Үнеэн бүриһөө 2400—2600 литр һүн һаагдаха** ёһотой. Мүн колхознай байгша ондо хонин һүрэгһөө бүхыдөө 100 центнер нооһо абаһан һаа, **ерэхэ долоон жэлэй эсэстэ 250 центнер эрхим шанартай нарин, нарибтар нооһо хайшалдаг болохо байна.**

Тиимэһээ колхозоймнай эгээл олзо ехэтэй һалбари-хонин-ажалые улам саашадань хүгжөөхын тула нилээд ехэ хүдэлмэри хэхэ байнабди. **Ойрын 3—4 жэлэй туршада бүхы хонидоо имагтал нарин, нарибтар нооһотой болгохобди.** Эхэ хонидоо заабол элитнэ, һайн классай хусануудай үрөөр үрэжүүлдэг болохо һанаатайбди. Мүн ойрын жэлнүүдһээ колхозоймнай правлени, парторганизаци артельдээ шэлэмэл һайн үүлтэрэй нарин нооһотой хонидой отарануудые бии болгохоор хараалһанхай. Тиигэжэ ерэхэ 1965 ондо **колхозоймнай хонин бүриһөө дунда зэргээр 4 килограммһаа бага бэшэ нооһо хайшалха, хонин һүрэгэйнгөө тоо толгойе хоёр дахин олошоруулха байнабди.**

Адуу малай типовой һайн байра олоор барихабди. Ойрын 4—5 жэлдэ түгалай 2 байра, хонидой 6—7 байра, хонишод, малшадай һууха болбосон түхэлтэй 6—7 гэр, хэдэн кухнальта болон бусад байрануудые олоор бэрдэжэ, түхеэрдэхэ юм.

Саашадаа сабшалан, таряалангаа һайнаар уһалжа, үтэгүүлжэ, зүбөөр эдлүүлжэ, ороохо таряанай, үбһэ ногооной тогтуунтай һайн ургаса абадаг болохын тулада үсэд шангаар тэмсэхэ байнабди. Жэшээлхэдэ, мүнөө бүхыдөө 8—9 мянган центнер үбһэ тэжээл абадаг һаа, **ерэхэ долоон жэлэй эсэстэ 15—20 мянган центнер элдэб янзын үбһэ ногоо хуряадаг болохо, 4,5—5 мянган тонно шэмэтэ тэжээл бэлдэжэ, үнеэн бүридэ 10 тонноһоо бага бэшэ силос дараха ёһотойбди.**

Ороохо таряанай ургаса 1,5—2 дахин шахуу ехэ болохо юм.. Энэ зорилгоор пар ехээр хахалха, ой модо, һөөг бургааһанһаа сэбэрлэжэ, уһа намаг хатаажа, 200 гаран гектар шэнэ газар элдүүрилхэбди. Тиигэбэл жэлдээ дунда зэргээр 45—50 мянган центнер ороохо таряан хуряагдаха ушартай. Гадна ерэхэ жэлһээ болбосон түхэлтэй 4 полевой стан, ороохо таряанай 3 сэх склад, хранилищи, мүн үхибүүдэй 2 ясли шэнээр барижа эхилхэ һанаатайбди.

Колхозоймнай Мухаршэбэрэй дунда һургуулиин һурагшадай түсхай үйлэдбэриин бригада ходо ажаллаха юм. Энэ бригадада 100 гектар тарилгын газар, 100 га сабшалан, 20 га кукурузын, 10 га сахарай свёклын эрхим һайн үрэжэлтэй газар даалгажа үгэхэбди. Гадна һурагшадай байха һайн гэр ерэхэ жэлдэ барижа эхилхэбди. Тэдэнь үйлэдбэриин мастерской, автогараж болон бусад шухала хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүд гүйсэд байха юм.

В. Тумпуров, Мухаршэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхозой парторганизациин секретарь.

Һургуулиие шэнэдхэн хубилгаха асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ

ҮХИБҮҮДЭЭ ЭРДЭМ МЭРГЭЖЭЛТЭЙ, АЖАЛДА АБЬЯАСТАЙ БЭРХЭ БАЙХААР ХҮМҮҮЖҮҮЛЭЕ

★ ★

Теори практика хоёрые нягтаар холбожо шудалха

Гуша гаран жэлдэ агрономоор хүдэлжэ, олон юумэ хараһан, үзэһэн хүн тула урдандаа хүдөө ажахын мэргэжэлтэнийе хайшан гээд бэлдэдэг һэм гэжэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб.

Би Эрхүүгэй хүдөө ажахын техникумые агроном нэрэ зэргэтэйгээр 1926 ондо дүүргээ һэм. Хүдөө ажахымнай тиихэдэ гээгдэнги байгаа бэлэй. Тиигэбэшье минии һурадаг техникум һуралсалай бараг һайн ажахытай байгша һэн. Аяар зуугаад гектар газарта ороoһото, овощьной, тэжээлэй ургамалнуудые өөhэдөө тарижа, һургуулиингаа доторой бүхы хэрэглэлые хангадаг байгаабди. Техникумнай хамаг ажалаа хэхын тулада гушаад мори баридаг, 60—70 үнеэдтэй байдаг һэн. Тэдэнэй хойноһоо студентнүүд харууһалдаг байгаабди. Тэрэшэлэн сабшалангай, бэлшээриин газартай һэмди.

Һуралсалай ажахын бүхы хүдэлмэрийе студентнүүд өөһэдөө хэдэг байгаа. Ажахые даагшын, ахалагша моришоной, кладовщигай уялгануудыел хүлһэнэй хүнүүд дүүргэдэг бэлэй.

Студентнүүд долоо-долоон хоногоор, уялгата ёһоор фермэдэ дежурлалдаг байгаа. Тариан, мал ажахые бэлэдхэл һайнтай багшанарай ударидалгаар, яһала гүнзэгыгөөр шудалдаг һэмди.

Тэрэ үедэ зоотехник мэргэжэлтэй хүнүүдэй үгы шахуу байхада, энэ уялгые агрономууд дүүргэгшэ бэлэй. Үбэлдөө ном үзөөд, зундаа поли, фермэ дээрэ гаража, теори практика хоёрые зүбөөр зохилдуулан шудалха гэжэ оролдогшо һэмди.

Хүдөө ажахын машина, техникэтэй танилсахын тула тэдэнийе задалаад, дахинаа холбодог, тоһодог байгаабди. Тиихэдэ үбэлдөө харьяата ажалһаа һамшангүй, малайнгаа фермэдэ ээлжээгээр дежурлажа, малаа эдеэлүүлхэ, үнеэдэй һааха, һү болбосоруулха, хото хорёо сэбэрлэхэ гэхэ мэтын ажал хэгшэ бэлэйбди.

Техникумдэмнай һуралсал практика хоёрой нягтаар холбогдодог хэрэгһээнь һурагшад хүдөө ажахытай һайнаар танилсадаг байгаа. Тиигэжэ биологи, хими, физикэ болон бусад наукатай яһала һайнаар танилсаа һэмди.

Үйлэдбэриин, һуралсалай хажуугаар дуунай, хүгжэмэй, бэе махабадаа һайжаруулха бүлгэмүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг байгаабди.

Техникумдэ һуража, социалистическэ хүдөө ажахын наукатай танилсаһан хүнүүд манай республика соо мүнөө хүрэтэр хүдэлмэрилжэ байдаг. Тэдэнэй олонхинь колхозно тариаашадай дунда хүндэтэй хүнүүд болоо. Агрономууд Метляев, Якушин, Жигульский, Хребтов болон бусадай үндэр ургаса абахын тула һэн хүдэлмэри олониитын магталда хүртэдэг.

Техникумэй багшанар маниие эрдэм наукада һургахын тула хамаг шадабари мэргэжэлээ, хүсэ шадалаа гаргадаг байгаа. Тэдэнэй олонхинь ехэ эрдэмтэй хүнүүд болонхой. Жэшээнь, манда багшалһан нүхэр И. В. Николаев мүнөө Эрхүүгэй университедэй газарай хүрьһэ шэнжэлдэг кафедрые даагша, профессор болотороо дэбжээ.

Хүдөөдэ үмсын ажалай дэлгэрэнги байхада, мүн совхозууд болон МТС-үүдтэ, хүдөө ажахын эмхи зургаануудта ажаллааб, мүнөө багшалжа байнаб.

Хүдөө ажахын һургуулинуудые туһалбариин томо ажахытай, ажалаа һурагшадай хүсөөр лэ хэдэг болгохо тухай тезисүүд соо хараалагдаһан хэмжээ-ябуулгые дүүрэн һайшаанабди. Тэрээнһээ гадна иимэ **һургуулинуудай дэргэдэ научно-шэнжэлэлгын таһаг байгуулха шухала** гэжэ тоолонob. Студентнүүд эрдэмтэдэй хүтэлбэреэр тэндэ практическа ажал хэжэ олоһон дүй дүршэлөө эрдэм наукатай зүбөөр зохилдуулжа һураха бшуу.

Мүнөө хүдөө ажахымнай эрдэм наукын замаар хүгжэжэ байна. Тиимэһээ **хүдөө ажахын мэргэжэлтэд научна ёһоор туршалга хэжэ, колхознигуудта, совхозой хүдэлмэрилэгшэдтэ хүдөө ажахын эрдэм шудалуулха ёһотой.** Туршалга һайнаар хэдэг агроном гү, али зоотехник ажал дээрээ алдуу гаргахагүй, урдаа табигдаһан зорилго зүбөөр шиидхэжэ шадаха байһаниинь олон жэлэй дүй дүршэлһөө харагдана.

Хүдөө ажахын һургуулинуудые дүүргэгшэд хараалагдаһан программа дүүргэхэһээ гадна, трактор, комбайн, автомашина жолоодохо эрхэтэй болохо ёһотой гэжэ тоолоноб. **Хүдөө ажахын институтдай, техникумэй дэргэдэ саг үргэлжэ хүдэлдэг семинар-курса эмхидхэжэ, агроном, зоотехник, малай эмшэдэй мэргэжэлээ улам саашань үргэдхэхэ хэрэгтэнь туһалха шухала.** Хүдөө ажахын эрдэм наукын, практикын тон түргэнөөр хүгжэжэ байһан мүнөө үедэ, олон агроном, зоотехник, эмшэд ажабайдалһаа гээгдэшэнэ. Агроном, зоотехник бүхэн гурба-дүрбэн жэлэй туршада үйлэдбэри дээрэ ажаллаһанайнгаа һүүлээр уялгата ёһоор, өөрынгөө республика, областиин институдай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн тиимэ семинар-курсада һуража, эрдэмээ дээшэлүүлдэг болохо ёһотой гэжэ һананаб.

Хүдөө ажахын һургуулинуудые шэнэдхэн хубилгахадаа, Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ байһан һургуулинуудай зарим, зүйтэй дүй дүршэлые хараада абалсаха шухала гэжэ тоолохо байнаб.

А. Капустин, БурАССР-эй габьяата агроном, пединститудай багша.

★ ★

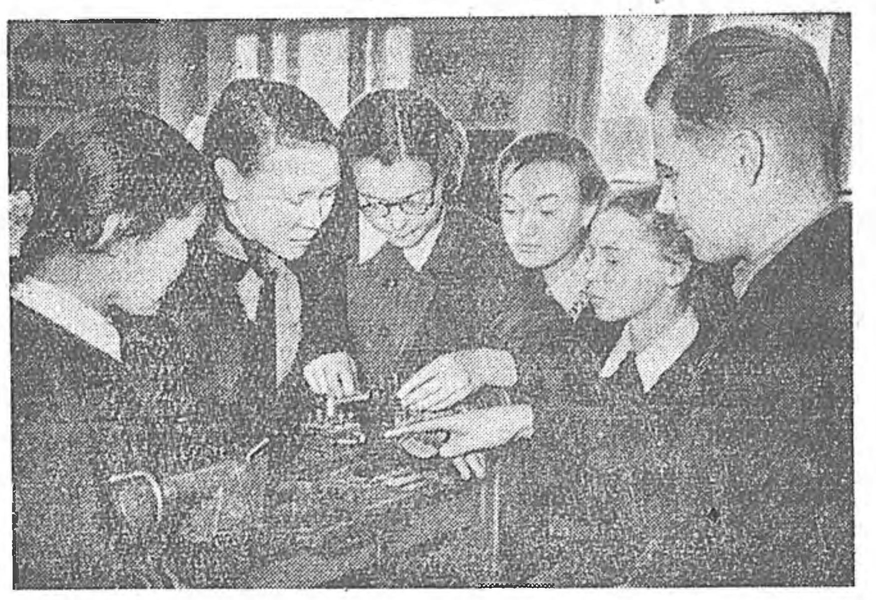

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын 2-дохи һургуулиин багша В. М. Тюменцев механическа мастерской соо 8-дахи «Б» классай һурагшадта машина үзүүлжэ байна.

Л. Хайдуровай фото.

Студентнүүдэй хүндэтэ уялга

Институт дүүргэжэ гарагшадай дунда өөрынгөө зааха ном һайса мэдээшье һаа, уран һайханай бүлгэм хүтэлхэ гү, али спортдо хабаадажа шадахагүй хүнүүд байдаг. Юуб гэхэдэ, эдэнэр гансал номоо шагаагаад лэ, ондоо юушье хэнэгүй ха. Һургуулида ошоод ажаллажа байхадаа, үхибүүдтэ ном зааxaһaa гадна, дуу дуулажа, хатар, наада эмхидхэжэ, ядахын сагта шатар, даам гү, али ямар нэгэн хүгжэмэй инструмент дээрэ наадажа шадаха зэргэтэйбди.

Тиимэһээ институдта уран һайханай бүлгэмүүдые һайнаар эмхидхэхэ шухала. Жэшээлхэдэ, багшанарай училищида хүгжэм һайнаар шудалдаг аад, институдта юундэ үзэдэггүй юм? Һайн мэргэжэлтэй артистнуудай хүтэлбэри доро хатар, хүгжэм, дуунда һураад гараха арга институдта биил даа.

Бурят хэлэ бэшэгэй факультедэй дэргэдэ зүжэгэй бүлгэм эмхидхээ һаа эгээл зохид. Нёдондо энэ факультедэй табан хүбүүд, басагад Ц. Ринчиновэй «Сэрэмжээгэй ааша» гэһэн зүжэгые БурАССР-эй арадай артист Б. Н. Вампиловай хүтэлбэри доро республиканска харалгада табижа, эрхим сэгнэлтэдэ хүртөө. Студентнүүдэйнгээ энэ амжалта тухайнь институдай дирекци шэхэ амандаашье дуулаагүй ёһотой. Жэл бүри ород, бурят хоор эмхидхэгдэжэ, нэгэ-хоёр заняти болоод лэ тарашадаг.

Элдэб юумэ дархалха, урлахынгаа хажуугаар, фотокружогой хүдэлмэри түүхэ ба хэлэ бэшэгэй факультедтэ тон һулаар табигданхай.

Мүн шофёрой, мотоцикл ябуулха кружок муугаар хүдэлнэ. Мотоциклын кружок нёдондонһоо хүдэлхэеэ болишоо, харин шофёрой мэргэжэл олохын тула оройдоол арбаад хүн ябана. Теэд институдта 1500-гаад хүн һурана бшуу.

Гадна институдтамнай спортивна хүдэлмэри үргэдхэхэ байгаа. Тиин гэхэдэ хэдэн сехцинүүд хүдэлдэг аад, олон хүнүүдые хабаадуулнагүй. Бурят хэлэ бэшэгэй факультедтэ 300-гаад шахуу студентнүүдһээ оройдоол 20-ёод хүн секцидэ ябана.

Тиихын хажуугаар институдай физкультурын багшанар спортивна залдаа ондоо һургуулинуудай һурагшадые асаржа, заняти үнгэргэхэнь таагүй агша.

Бурят хэлэ бэшэгэй факультет дүүргэгшэд түрэлхи хэлэндээ уһа саһан юумэ аа гү гэхэдэ, бэшэхэдээ тон олон алдуу гаргаха, бурядаараа һайнаар хөөрэлдэжэшье шадахагүй хүнүүд олон. Юуб гэхэдэ, энэ факультедтэ хүнүүдые абахадаа түрэлхи хэлээрнь һайнаар шалгангүй абана гэхэдэ алдуу болохогүй. Хойшодоо түрэлхи хэлээ һайн мэдэжэ, бурят зохёолшодойнгоо номуудые уншаһан, түрэл хэлэндээ дуратай хүнүүдые абаа һаа таатай.

Мүн бурят, ород хэлээр бүхы табан жэл соо практическа хэшээлнүүдые үнгэргэхэ шухала, тиигээл һаа алдуугүйгөөр бэшэдэг боложо, һурагшадые ород, бурят хэлэндэнь һайнаар һургаха багшанар болохол һэмди.

Институдтаа манай республикын эрхим багшанартай уулзалгануудые хэжэ байгаа һаа, тэдэнэр дээдэ һургуулида һуража байхадаа ямар юумэндэ анхаралаа хандуулхыемнай заажа үгэхэ бэлэй.

Мүн элдэб гуйлта, үнэмшэлгэ, акт гэхэ мэтэ хэрэгэй саарһануудые бэшэжэ шадахагүй хүнүүдэй институдһаа гарадагынь гэмшэлтэй.

Эдэ асуудалнуудые хараадаа абалсаа һаа, хайшаашье тэгшэ, бэрхэ багшанарай олошорхонь лабтай.

В. Очиров, бурят хэлэ бэшэгэй факультедэй 4-дэхи курсын студент.

Сад ургуулжа һураха

Һургуулинуудые политехническэ шэглэлдэ оруулха асуудал зүбшэн хэлсэхэдээ, зарим нүхэд багашуулые ямар хүдэлмэридэ дүршүүлхэ гээшэб гэлсэнэ. Минии һанахада, бага наһанай үхибүүдые сэсэг, модо, үрэ жэмэс тариха ажалда хабаадуулдаг болоо хада зүйтэй шэнги.

Үрэ жэмэсэй, сэсэгтэ ургамалай, таримал мододой үрэһөөр, хэрэгтэй зэмсэгээр, үтэгжүүлгын хэрэгсэлээр үхибүүдые хангаха шухала. Энээндэ ниитын, профсоюзай, комсомолой эмхинүүдэй анхарал хандуулдаг болоо һаа яахаб? Минии һанахада, Улан-Удэдэ сэсэгэй, таримал мододой, амтата үрэ жэмэсэй үрэһэ, мүн ургамалнуудые худалдадаг магазин нээхээр байна.

Сэсэг, модо, үрэ жэмэс тариха хэрэгтэ үхибүүдые һургаха гээшэ тэдэнэй бэеын элүүртэ ашатай туһатай, багаһаа хүдэлмэриин дүршэл олоходонь зохистой ажал гэжэ һанахаар. Энэ ажалда үхибүүдэй дуратай, абьяастай байхань лабтай.

А. Чайванов, пенсионер-багша.

★ ★

Бурят ороной түүхэ үзэхэ

Бурят орондо хүдөөгэй долоон жэлэй һургуулиие найман жэлэй болгон хубилгахада, элдэб олон шухала асуудалнууд гарана.

Жэшээнь, минии һанахада, **республикын бурят һургуулинуудта 9 класс бии болгохо, тиихэдэ түрэлхи хэлэ, литература зааxaһaa гадна, 8-дахи гү, али 9-дэхи классуудта Бурят ороной түүхэ заадаг болохо** хэрэгтэй. Манай республикын, бурят арадай түүхэ Бурядай пединститудай түүхэ болон хэлэ бэшэгэй факультедһээ бэшэ тээ тусгаар заагдадаггүй. Хэрбээ дунда һургуулида бурят ороной түүхые зааха аргагүй байгаа һаань, бурят арадай, манай түрэл хизаарай түүхэ тушаа мэдээ, статьянуудые бурят литературын учебнигүүдтэ оруулха гэжэ дурадханаб.

Үсөөхэн һурагшадтай долоон жэлэй һургуулинуудые таараха байгаа һаань, үгы болгожо, тэдэнэй орондо интернадуудтай 8 жэлэй томо һургуулинуудые колхозуудта байгуулбал дээрэ гэжэ һанагдана. Жэшээнь, манай Кабанскын аймагые абаад үзэе. Эндэ долоон жэлэй 6 һургуули бии. Тэдэнэй гурбаниинь —Колесовско, Твороговско, Степнодворецкэ һургуулинууд бэе бэеһээ холо бэшэ оршодог. Тэндэ 190-һээ 250 хүрэтэр һурагшад, харин ахалагша классуудтань 60-һаа 70 хүрэтэр һурагшад һурадаг байна. Эдэ һургуулинуудай байшангуудынь һуралсалда таарамжагүй, хуушарһан гэрнүүд юм. Тиимэһээ эдэниие нэгэдүүлжэ, 8 жэлэй нэгэ томо һургуули болгоод, һуралсалай кабинедүүдтэй, мастерскойнуудтай, спортзалтай, кружогуудай хүдэлхэ таһагуудтай һургуулиин томо байшан бариха хэрэгтэй, мүн һуралсалай-туршалгын участок эмхидхэхын тула хэдэн гектар газар тэрэнэй мэдэлдэ үгэхэ хэрэгтэй гэжэ һанагдана. Энээнэй ашаар һургуулида хүдэлдэг хүнүүдэй тоо үсөөржэ үгэхэ болоно. Гадна һурагшадые һургаха, хүмүүжүүлхэ шанар һайжарха, һургуулиин материальна база бэхижэхэ, мүн тэрэниие ажалай, физикэ, химиин мэргэжэлтэй багшанараар хангахада хилбар бэлэн болохо юм.

Ажал шудалдаг предмедээр 8 жэлэй һургуулиин ахалагша классуудта часын олошоруулха шухала байна. Энэ предмедтэ 44 час үгэбэл, һуралсалые ажабайдалтай гүйсэд һайнаар холбожо шадахагүй байнабди.

Мүнөө бии байһан **программа, түсэбүүдые шэнээр зохёохотоёо хамта, этикэ гэжэ предмет заадаг болохые хараалха хэрэгтэй. Энэ предмет соо хүн зоной аяг зан тухай, жаяг заршам тухай, ниитын ажал болон зөөридэ коммунистическэ ёһоор хандаха тухай, советскэ патриотизм болон пролетарска интернационализм тухай хэлэхэ хэрэгтэй** гэжэ һанахаар.

Эхин һургуулиин багшанарые неделиин 18 час заадаг болгохо гэлсэһээр үнинэйбди. Энээнээ мүнөө хүсэндэнь бэелүүлхээр болоо. Найман жэлэй шэнэ һургуулида дуунай, уран зурагай, ажалай, физкультурын хэшээлнүүдые тусхай мэргэжэлтэй багшанар бүри нэгэдэхи классһаа эхилэн үхибүүдтэ заадаг болоо һаань дээрэ байна. Тиигээ һаамнай эхин һургуулиин багшын ажал бага болохо, гадна һурагшадшье һайнаар бэлэдхэгдэдэг болохо.

1-дэхи классай һурагшанарай ном үзэлгыень хороохо хэрэгтэй гэжэ һанагдана. Ушарынь долоо наһатай үхибүүдтэ мүнөөнэйхидэл адли 1-дэхи классай программа шудалханъ хүндэ хүшэр байна. Минии һанахада, 1-дэхи класста бүхэли жэл соо бэшэшье һаа, гурбан четвертиин хугасаа соо «Үзэглэл» үзэхэ хэрэгтэй. Тиихэдэ 4-дэхи четвертидэ «Түрэлхи хэлые» тобшохоноор нэмэжэ үзэбэл һайн байна.

Хүдөөгэй һургуулинуудта харин хэлэ заалгые эрид һайжаруулха шухала. Тусхай бэлэдхэлгүй хүнүүдэй харин хэлэ заахыень хорихо гэһэн РСФСР-эй Гэгээрэлэй министрын захиралта али олон ушарта дүүргэгдэдэггүй. Гансал тусхай һургуулида хари хэлэ шудалһан багшанар тэрэниие үхибүүдтэ зааха ёһотой.

Би өөрөө ород хэлэнэй багша байһан туладаа ород хэлэ зааха мүнөөнэй программа тухай өөрынгөө һанамжа хэлэхэ хүсэлэнтэйб.

Мүнөөнэй программын ёһоор үхибүүдэй шудалха юумэн дан хэтэрхэй ехэ, гадна энэ программа ажабайдалтай холбоогүй байна. Балай шухала хэрэггүй элдэб юумэ сээжэлдэхын тулада һурагшад ехэ сагаа, хүсэ шадалаа гаргана. Тиимэһээ бэшэгэй болон сэглэлтын тэмдэгэй дүримүүдтэй сэхэ холбоогүй элдэб олон шухалабэшэ зүйлнүүдые программаһаа зайсуулха хэрэгтэй.

Ород хэлэн тухай наукын бүлэгүүдһээ гадна, ород хэлэнэй программада үгэ найруулан бэшэхэ дүримүүдые, үгэ зүбөөр, һайнаар хэрэглэхэ дүримүүдые, элдэб хэрэгэй бэшэг зохёохо дүримүүдые оруулха хэрэгтэй гэжэ һананаб.

Ород хэлэнэй шэнэ учебнигэй һүүлдэнь бэшэгэй болон сэглэлтын тэмдэгэй дүримүүдые хабсаргаха хэрэгтэй. Гадна һурагшын заатагүй сээжэлдэхэ үгэнүүд тэндэ хабсаргагдаха зэргэтэй.

Сибирьтэ болон Забайкалида һургуулиин хэшээлнүүдые сентябриин 20-һоо гэхэ гү, али СССР-эй Европодохи хубида орходоо 3 неделеэр хожомдожо эхилдэг болохо, тиихэдээ һуралсалай жэлые һүүл багаарнь һунааха гэһэн дурадхал дэмжэнэб. Юундэб гэхэдэ, манай эндэхи һурагшад намар бүри колхозой ажалда шадаха зэргээрээ туһалалсана ха юм.

РСФСР-эй Педагогическа наукануудай академиин болон Минпросой бэлэдхэһэн һуралсалай программа, түсэб, учебнигүүдэй проектнүүд заатагүй толилогдожо, тэдэниие үргэн олониитэ зон, багшанар, түрэлхид зүбшэн хэлсэхэ ёһотой гэһэн һанамжа оруулнаб.

А. Тыхешкин,
Кабанскын аймагай Колесовско долоон жэлэй һургуулиин директор.

Б. МУНГОНОВ

Хүсөөтэ горхон харьяална

Барадий Мунгоновой түрүүшын романай хэһэгүүдые, илангаяа һүүл тээһээнь газетэдээ толилжо, хүдөө уншагшадые һонирхуулыт гэжэ Хэжэнгын аймагай «Победа» колхозой гэшүүд: хонишон С. Дугарова, комбайнер Ц. Базаржапов, колхозница Е. Михеева, бухгалтер Г. Батомункуев болон багша Н. Дондокова манай редакцида хандаһан байгаа. Уншагшадайнгаа иимэ хүсэлэнгые хүндэтэйгөөр хүлеэн абажа, уран зохёолшо Б. Мунгоновой романай хоёрдохи, гурбадахи хубиһаа нэгэ хэды хэһэгыень толилжо эхилбэбди.

...ылын айлнуудые баһа нэгэ юрэ бу... һонин узууреарнь доһолгобо. Баханын ...ээ хүрэжэ ерэһэн эгээл тэрэ дулаа... үдэшэ тиимэ юумэ болоо һэн. Тэрэ... далин доогуур Баханын уршагта яба... мартагдан алдаһан янзатай.

«Валя доохторнай Шарабһаа һалаад, ...яа абаад, больницадаа ябашоо гэл...», «Тэдэмнай аргагүй һайнаар һуу... байһан аад, гэнтэ лаба гээшэб?!» ...рабнай архи уудагхан боложо, бира... болёол хүн хаш даа, хэбэрынь, һам...нинь тэсэхээ болиходоол ошоо юм бэ...гү», «Хажуугаарнь үшөө тэрэ Сэдэнэй ...дамые хабшуулна хаш даа», «Юунш ...н бузар эхэнэр гээшэб, нүхэрэйнгөө ...эн хэбтэхэдэ...», «Гатабые эльгээгээд, ...һанаа амар һууха... Тиихэһээ бай...й...», «Тюу шоорто мээл! Яаһан зүдэр ...р юумэ гэнтэ гэнтэ дуулдагшаб!», Муу...үлэгшэн даһаа! Тэрээнһээ хаагуур ...хо һэм бэ, һалхин һэбхи, гоёнсуу юумэ ...ай даа», «Ноён, баян үбгэнтэй боло... гэжэ һанаа бэшэ гү, хара эмэшни»,— ...мэтын сошордолтой, зэбүүрхэлтэй ...лдөөн айлһаа айл дамжажа, улам ...а эршэ хүсэжэ, доохонуур, дээхэнүүр ...зоной дура гутаана, уур сухал орьёл... хэбэртэй. Энэ хэдэн жэл соо һайхан ...халтай, анхарал оролдолготой Вален...ида эндэхи зон тон ехээр дурлаһан ...тэрэнэй нигэжэ гам хайрагүйгөөр ...хоогдоһондонь ой ухааһаа дураа гу...нишье, бүхы зүрхэнһөө һанаагаа зобо...шье байгаа. Гансал Рэгзэдэй Бадмасуу, ...өөрөө Рэгзэд ахай, үшөө тэрэ Нурба ...ахалагша, Бандеев бухгалтер—эдэнэр ...энэ ушарта гайхалтай һанаа амараар, ...тайгаар гү, али зариманиинь бүри... хоролхуугаар, мууда хүгтэйхэнөөр ...аһан байха...

...эд нээрээ юун болоһон юм?

Тэрэ үдэшэ Хандама өөрынгөө милаангуудые «уужам гэртэйгээрнь, Рэгзэд хурайхындаа хэхэмни гэжэ Хонгидой хүгшэндэ захяад, бүлэ хээтэйтэеэ архи тамхи, бууза хуушуур аргагүй яаралтайгаар бэлдээд, Ширабон, Нимбуев, Бандеев, Банзаракшеев гэгшэдые уриһан байгаа. Колхозой парторганизациин шэнэ секретарь Василий Дандарович луговод звенонуудта, хаалта баригшадта ошоһон тула милаангуудта ерээгүй. Нэгэ талаһаа Ширабон, Нимбуевуудай, нүгөө талаһаа Будаев Василиин хоорондо тогтоһон даб дээрэ дуугайхан зүрилдөөе мэдэдэг хадаа Рэгзэдэйхин тэрэниие иимэ найрлалгада магад урихашьегүй байһан юм бэзэ даа.

Үдэшэлэн боро хараа таһарһан хойно айлшад сугларжа захалаа һэн. Рэгзэд ахай конторһоо Ширабониие урижа, хоюулан хамагһаа урид ерээ. Нэгэ хэды болоод, Баатар Нурба хоёр һамгадтаяа, тиигээд һамгагүй Бандеев Мадас гансаарханаа ерэбэ. Бэрнингээ буруу хараһые тухайлхадажал һууһан Хонгидой хүгшэн Хандамын хэлээшье һаань, милаангуудтань балай ошоодхихоёо байгаагүйл ёһотой. Теэд тэрэнь «ошооройгты» гэжэ оройдоо хэлээшьегүй хаям даа. Доохтор һамганай хэлээшээр Москвада аргалуулжа, «тарюулжа, шаруулжа» байһан ганса хүбүүгээ үдэр һүнигүй хүлеэжэ һууһан хүгшэнэй эдэ бүгэдые нюдөөрөө харахань, шэхээрээ дуулахань хэсүүл даа, хэсүүл. «Милаангуудаа Рэгзэд хурайхында хэхэмни»,—гээд бэриингээ гаража ошоһон хойно Хонгидой хүгшэн нулаадайнгаа шэгшэгээр нёлбоһоо аршан, шэмээгүйхэнээр үйлаа бэлэй: «Хүбүүнэйемни үбшэн байхада юунэйншье милаангууд гээшэб даа...»

Рэгзэдэйдэ далай ехэ найр эхилжэ, айлшад хундага хундагаар архи залгиба, амаараа дүүрэтэр бууза хуушуур хүлхэбэ. Милаантан урин зөөлэхэнөөр үгэлжэ байгаад, айлшадаа айхабтараар хүндэлбэ, урагша хойшоо халбажа һуугаад, гоё хоолойгоор дуугаа татаба, хамаг арга шадабаряа гаргаба даа. Баһа ноохи «Сэлэнгын татуур гүнзэгы», «Сэлэндүүмын монопооли» баранаар дэмжэгдэн наярба. Аманууд задагайржа, саана наана хөөрэлдөөн, хоолой хашаһан дууладаан минута бүхэндэ бэе бэеэ һэлгэжэ, тамхинай бөөн хүхэ утаа хүлгүүлэн хүдэлгэнэ. Гэртээ ерэһээр гурба хоноһон Бахана мүноо таһалгынгаа саанахи орон дээрэ хэбтэшэнхэй, унтанашье гү, али үгы гү, оройдоо шэмээ гаранагүй. Юун тухай бодоноб? «Хуби заяамни хайшаа эрьегшэ ааб? Иигээд лэ түрмын таглаадаһан боложо һалагша аа гүб, али үгы гү?.. Ээ, үйлөө харлаг лээ! Болохо юумэнь болуужан»,—гэхэ мэтээр һанажа хэбтэнэ аабза магад.

Бадмасуу Ширабон түрүүлэгшынгээ ойро ерэжэ һуугаад, үйлганан дуугарба:

— Шараб Шархаевич, аймаг соогоо нэрэтэй хүндэтэй хүн гээшэлта. Аймагайнгаа ноёдтой үгэеэ ойлголсодог хаямта... Туһалжа хайрлыт даа.. Хүбүүемнай түрмэ түлшэдэ оруулхань гээшэ гү, яахань гээшэб? Унтажа хонохоёо болёод байналби... Аймаг ошожо гү, али телефондожошье һаань, яаха аргагүй туһалжа, түрмэ түлшэһөөнь зайсуулжа үзыт даа...

Үбгэнэйнгөө хоолойгоо шангаар заһахые дуулажа, Бадмасуу гансата абяагүй болоод, нёлбоһоо аршан һууна.

— Шинии хэлээшгүй һаа, манайхиниие энэ түбэгтэй байдалһаа яажа гаргахаяа Шараб Шархаевич мэдэжэл һууһан байха. Ши дан ехээр бү яа... бү яа... Биш ни юуншье һаа түрүүлэгшынгээ баруун гарынь гээшэ бэзэб даа, һи-һи-һи,—гэжэ Рэгзэд шурхылиг хоолойгоор энеэсэгээн һууриһаа бодоод, түрүүн Ширабоной хундагада, һүүлдэнь бусадай хундагануудта архи хэнэ. «Аа, милаангуудые хэһэн ушартнай нимэшүү бы... Үшөө тиигээд ямаршуу бэ?...»—гэжэ түрүүлэгшэ өөртөө хүхюунээр һанаад, хундагаяа үргэхэ зуураа, улайжа елышэһэн нюуртай, һарьһанаар энеэбхилһэн нюдэтэй Хандамын Мадастай дуугаралсажа һуухые харажархиба ха, Бадмасуу Рэгзэд хоёройнгоо хэлээшые тэрэ дороо мартажа, бухгалтертаа нюдөө үзүүрлэбэ. Бандеевынь урдаһаань хүлзэн һагад, хүйтэхэнөөр хаража һуутараа нюдөө халгуулан, хажуу тээшээ эрьежэ, Нурбатай хөөрэлдэшэбэ. «Э-һэ! Зосоошни тиимэш сэбэр бэшэ алтай. Валя зүбтэй юумэ түүрэжэ болоо ха»,—гэжэ Ширабон һанахынгаа тэдысэ тэрэнээ мартажархиба. Хандама Шараб хоёрой харасанууд уулзажа, урда урдаһаа гэтэлсэн байшаба. Шараб шуһа лэбшэһэн шандагар улаан нюуртай болошоод, Хандамын урихынаар сабшалһан нюдые хараһан зандаа бодожо:

— Зай, нүхэдүүд, милаангуудайнгаа түлөө үшөө дахин уухамнай хаяа,—гэжэ хундагаяа дээрэ үргэн, Хандамада үреөһэн нюдөөрөө эмиин хэлээд:—Найрлаһан газарташни набша сэсэг дэлгэрэг, хүйлэһэн газарташни хүхы шубуун донгодог. Хорёогоор дүүрэн малтай боло, хүнжэлөөр дүүрэн хүбүүтэй боло,—гээд, тоомоо таһарһан янзатайгаар юрөөбэ. Булта альгаа ташан зүбшөөгөөд, хундагатай архинуудаа ама руугаа хүнтэрүүлбэ. Ширабон һөөргөө һуухадаа ойрохи Бадмасуугайнгаа мэнэ һая хэлэһэн үгэнүүдые һанажа:

— Баханын эжы, ехээр һанаагаа бү зобогты. Битнай хуу бүтээхэл байхаб даа... Аймагай прокурор, милициин начальник миниитнай эрхим танилнууд юумэл,—гэжэ тон бардамаар найдуулаад, «Тэрэмнай ерэнхэй гэнэ гүбди?»—гэжэ шэбэнэн һураба.

— Ерээл дөө... Бухэли үдэртөө хэбтэнэ, гэрһээ бултайнашгүйл дөө,— Бадмасуу мүн лэ шэбэнэн харюусаба.

— Хаана ябаһанаа?..

— Хэжэнгэ, хурайхындаа ошожо ябатараа бусаа юм ха...

— Бусаашань болоо. Нэгэ арга олохобди даа... Баһашье нилээдгүй айгаа, юу хээ ухаандаа оруулаа алтай. Хаанаб, тэндэ гү?—Ширабон тархяараа таһалга худар зангаадхиба.—Хөөрэлдэжэ, һанааень амаруулха, зуун грамм уулгаха байгаа... Хэн алдуу хэгшэгүй һэм даа,—гээд, таһалга руу орохоёо һанахадань, Бадмасуу байлгаба:

— Болигты-ы, Шараб Шархаевич. Хахадшье балга архи уухаа болёоб гэнэ һэн... Танай хэлээшые дуулгажа, һанааень заһана бэзэб...

— Шараб Шархаевич, Валияа асараагүй байнат даа. Валиингаа түлөө уугты,—гэжэ Хандама энеэгээд, тэрээнтэй хундагаяа мүргүүлбэ.

— Валя больница руугаа ошонхой, ажалдаа байгаа һэл даа...—гэжэ Ширабон үг-маг дуугараад, архяа уужархиба.

— Үшөө тэрэ Василимнай яагааб? Василий Дандаровичнай үгы, сүлөөгүй байба даа. Тэрэнэйнгээ түлөө баһа нэгые хооһолжорхихомнай гү, нүхэд,—гэжэ гэрэй эзэн дурадхаба.

— Һайн хүн болохо гэжэ үхэтэрөө оролдожо байна хаш даа шэнэ секретарьнай,—гэжэ Нимбуу Баатарай гэнтэ хоротойхоноор хэлэхэдэ, Ширабон тэрээн тээшэ хаража энеэбэ:—Хуушан секретарь шүдэхэнөө үзүүрлэжэ һууна гүш? Дэмы даа, дэмы тиигэнэбди. Шэнэ хүн хүсөө үзэг лэ. Анхан райкомһоо зонхилхожой һуухада амар аад, мүнөө колхозой ажал бэедээ даагаад хүдэлхэдэ ямар бэ гэжэ ойлгожо абаг лэ, һа-һа-һа... Хоорондоо нилээдгүйхэн илгаатай гэжэ мэдэхэл байха даа, мэдэхэл байха. Удангүй ондоохоноор абяа гарахал аабзаш... Тиигээд иигэжэ мартахагүй ёһотой: тэрэмнай секретарьшье һаа, түрүүлэгшын орлогшо ха юм даа. Ошо гэһэн тээшэ ошохо, яба гэһэн тээшэ ябаха, хэ гэһэн юумэ хэхэ, һа-һа-һа... Шэнэ хүн хадаа туршажа байг лэ, тиихэдэнь бидэшни эндэхэнэ... эндэхэнэ... Хандамахантала һа-һа-һа... милаангуудые хэхэдэжэ, хахадые барихадажа һуухабди,—гэжэ хургаа нэрэ һурагүй ёдогонуулан, һогтуу бээрэнги амаар пүлпал дуугарба.

— Үлүү юумэ хөөрэлдэнгүй, архяа ууя даа, нүхэд,—гэжэ Рэгзэдэй хэлэхэдэ, тэрэшье бэзэ һамганиинь дэмжэбэ: — Тиимэл даа. Архяа уугты, дуугаа дуулагты, хүндэтэ айлшад...

Ширабон түрүүлэгшэ Хандамын энеэбхилһэн хара нюдэ алдангүй гэтэшоод һуутараа дунда зэргын бүдүүхэн хоолойгоор үнинэй дуу дуулажа эхилбэ:

Дундахан нюрганай харгыгаар
Дугаагайм сахариг сэнтүүлээд байна.
Дуралшоо намхантай бэшэхэн аад,
Дуранхан зүрхыем сэнгүүлээд байна.

Бандеевһээ бэшэн бултадаа дахан наярба:

Арахан нюрганай харгыгаар
Агтабшым сахариг сэнтүүлээд байна.
Айдарлаа намхантай бэшэхэн аад,
Алагхан зүрхыем сэнгүүлээд байна.
Хойтохон нюрганай харгыгаар
Хударгым сахариг сэнтүүлээд байна.
Холшорлоо намхантай бэшэхэн аад,
Хубихан зүрхыем сэнгүүлээд байна.
Эрьехэн нюрганай харгыгаар
Эмээлэйм дүрөөе сэнтүүлээд байна.
Эжэлшээ намхантай бэшэхэн аад,
Эреэнхэн зүрхыем сэнгүүлээд байна.

Бандеев иимэ дуу мэдэхэгүйһээ байта-

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

МНР-эй, манай республикын шатаршадай уулзалга

Декабриин 13-най үдэшын 5 часта КПСС-эй Улан-Удын горкомой политическэ гэгээрэлэй байшангай ехэ зал дотор хүн зон олоороо сугларба. Эдэнэр мантай хани харилсаатай Монголой Арадай Республикын шатаршадые амаршалхаяа, өөһэдынгөө шатаршадай түлөө «һанаагаа зобохоёо» ерэһэн байгаа.

Уулзалгые нээлгэн дээрэ амаршалгын үгэнүүд хэлэгдэбэ. Удаань хоёр командын капитанууд вымпелнүүдээ андалдан абалсаа. Түрүүшын турай урда тээ мүрысөөнэй программа тухай соносхол хэгдэһэн байна.

МНР-эй мастернууд Момо, Жамсран, Намсрай, Түмэрбаатар гэгшэдэй Сумкин, Сампилов, Берсутский, Власов гэгшэдтэй наадаһан партида харагшадай гол анхарал хандуулагдаа. Түрүүшын турта Сумкин—Момые, Могордоев — Цэрэндоржые, Мункоев—Пүрэвжавые, Галданов Балдандоржые шүүгээ. Тиихэдэ Монголой мастер Жамсран Сампиловые илаба.

Монголой шатаршад Цэнд, Хулгана, Намсрай, Чалхасүрэн, Түмэрбаатар гэгшэд Цыденов, Гармаева, Берсутский, Игумнов, Власов гэгшэдтэй наадаад тэнсээ.

Игумнова—Бямба, Хандсүрэн—Бадмацыренова гэгшэдэй партинууд хойшолуулагдаа.

Хоёрдохи турта шанга тулалдаан болобо. Тэрээндэ Могордоев Цэрэндоржые дахинаа шүүһэн байна. Гармаева Хулганые шүүгээ. Хандсүрэн Бадмацыреновада партияа алдаба. Власовай орондо наадаһан Мельников Түмэрбаатартай тулалдаад, шүүгдэшоо.

Цыденов Цэнд хоёрой парти тэнсэлгээр дүүрээ.

Сумкин—Момо, Галданов—Балдандорж гэгшэдэй парти тэнсүү байдалда, Монголой мастер Намсрайтай наадаһан Берсутскиин парти нилээд булюу байдалда, Игумнов Чалхасүрэнтэй наадаад хүбүү үлүүтэйгээр, Сампилов Жамсрантай, Мункоев Пүрэвжавтай наадаһан партинуудаа муушаг байдалда хойшолуулаа. Тэрэшэлэн Бямба Игумнова хоёрой парти хойшолуулагданхай. Тиимэһээ нэгэдэхи, хоёрдохи турта наадажа дүүргэгдэһэн 15 партиһаа Бурядай шатаршад 10 очкотой, МНР-эй команда 5 очкотой болоод ябана.

В. Мамилов, матчын главна судья.

Олзо ехэтэй агнуури

Батажап Данзанов жара нэгэ наһа хүрэбэ. Агнууриин хаһа орхолоор энэ үбгэн миил һуудаггүй.

Мүнөө намар агнуурида гарахадаа ехэ баян олзотой бууба. 200 гаран хэрмэ, 7 булга, 4 баабгай баряа. Батажап Дампиловичын алаһан һүүлшынь баабгай 18 пүүд мяхатай байгаа. Тэрэнэйнь 6 пүүд гансахан өөхэн байба.

С. Зодбоев.

Зэдэ, Дээдэ-Үшөөтэй.

Дулма ДОНДОКОВА

Эхын бэлэг

Нюдэнэйнгөө сэсэгытэй жэшэхээр
Нэгэхэн хүбүүм тэнжэһээр
Улаан дальбараадал бэежээ,
Уурхайһаа гаран дэгжээ.
Ахынгаа дүшэ наһанаар
Армиингаа албанда мордоо.
Алдарта замайнь милаанаар
Арюун тангаригаа үгөө.
Эхэнь һанан һуугааш һаа,
Энхэрэн дурдан уяраашһаа,
Алдарта комсомолой ойгоор
Амалжа үгэхэ бэлэгтэйдээ
Ашалынь тогтоон баярланаб.
Эреэн могой дайсанһаа
Эхэ ороноо хамгаалхаар
Эрэлхэг хүбүүтэй байһандаа
Эхын домогоор омогорхоноб.

Үзэгдөө, дуулдаагүй томо үхибүүн

ЧИМКЕНТ, декабриин 13. (ТАСС). 1955 оной февраль һарада Каратасска машинно-тракторна станциин модошо дархан Миндул Нигматуллинай хорин дүрбэ наһатай һамган Зайнай хоёрдохи хүбүүгээ түрэһэн байна. Хүбүүндээ Миргалим гэжэ нэрэ үгэһэн юм. Тэрэнь гарахадаа тон томо, долоон килограмм хоёр зуун грамм шэгнүүртэй байгаа.

Мүнөө Миргалим гурбан жэл арбан һара хахадтай, бэеынь шэгнүүр табин килограмм—түрэһэн эхэһээ килограмм хахадаар хүндэ болоод байна.

Энэ мантан, үзэгдөө дуулдаагүй томо хүбүүн ухаан бодол һайнтай, хүсэ шадал ехэтэй байһаараа онсо илгарна. Миргалим хоёр гараараа пүүдэй гир ехэшье хүсэ гаргангүйгөөр үргэдэг болоо.

Уласхоорондын шэнжэлэл

Баһа дахин унжагайруулна, һаад түбэг татана

Империалистическэ лагерь ядерна болон юрын буу зэбсэгые яаралтай түргэнөөр бүтээн, дэлхэйн бүмбэрсэгэй энэ тэрэ хубида дайнай болохоор аюулта байдал зорюута тогтоожо, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаае аргагүй түгшүүрилтэ болгожо муудхуулна. Ушар байдалай иимэ болоод байхада, хүн түрэлтэн гүрэнүүдэй бэе бэедээ этигэхэгүй, бэе бэедээ һэжэг түрэхэ ябадалые усадхажа, мүнөө үеын арсалдаата бүхы асуудалнуудые гуримшуулха үргэн зам олохо ёһотой болоод байна. Ядерна буу зэбсэгэй туршалга болюулха, гэнтын добтолгын аюулые зайсуулха гээшэ түбхын түрүүндэ шиидхэгдэхэ ёһотой эгээл шухала асуудалнууд мүн гэжэ ажабайдал харуулаа. Тиимэһээ эгээл эдэ асуудалнууд Советскэ Союзай дурадхалаар Женевэдэ, Зүүн болон Баруун оронуудай түлөөлэгшэдэй хоёр зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байна.

Гэбэшье эдэ зүблөөнүүдэй нээгдэһээр һара үлүүтэй саг үнгэрбэ. Теэд дэлхэй дээрэ энхэ амгалан, аюулгүй байдал тогтоохоор шиидхэбэринүүд эдэ зүблөөнүүд дээрэ абтаха гэжэ мүнөө хүрэтэр найдажа хэлэхын аргагүй. Дэлхэйн олониитын эрилтээр Женевэдэхи зүблөөнүүдтэ хабаадаха баатай болоһон баруун гүрэнүүд эдэ зүблөөнүүд дээрэ элдэб мэхэ гохо гаргана. Зүблөөнүүдэй шиидхэхэ ёһотой зорилгонуудһаа тад ондоо зорилгонуудые США Англи хоёр эндэ бэелүүлхэ хүсэлэнтэй гэжэ түрүүшын үдэрһөө элирээ. Социалистическэ гүрэнүүдэй газар уһан тухай элдэб мэдээнүүдые эндэһээ олохын, тэдэнэр дайлалдаха хэр ехэ хүсэтэйб гэжэ мэдэхын, мүн тэдэнэй сэрэгынь эгээл шэнэ түхэлэй ямар буу зэбсэгтэйб гэжэ мэдэхын тулада баруун гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд Женевэдэ ерэһэн байна.

Баруун гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдэй иимэ зорилго урдаа табяад байхадань, зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан асуудалнуудые нэгэ тээшэнь һайнаар шиидхүүлхэ аргагүй. Тиигэбэшье Советскэ правительство алишье талын зүбшөөмөөр шиидхэбэринүүдые эндэ абхуулха гэжэ үсэд нэтэрүүгээр оролдоһоор. Энэ зорилго бэелүүлхын тулада Советскэ правительство урдань баруун гүрэнүүдэй хэлэһэн олон һанамжануудые хараада абалсан, шэнэ дурадхалнуудые оруулаа. Эдэ дурадхалнууд атомна болон водородно буу зэбсэгэй туршалгые болюулха тухай асуудалаар, гэнтын добтолгые зайсуулха тушаа хэмжээ абаха тухай асуудалаар Советскэ правительствын һаяхан толилһон декларацинууд соо хэлэгдэнхэй. Теэд баруун гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд эдэшье дурадхалнуудые дэмжэнэгүй. Тэдэнэр Женевэдэхи хэлсээнүүдые ямаршье үрэ дүнгүйгөөр дүүргүүлхэ, дэлхэйн олониитые мэхэлхэ гэжэ мүнөө байха шадалаараа оролдожо байна.

Шэнэ советскэ дурадхалнуудай оруулагдаһанай һүүлээр ядерна буу зэбсэгэй туршалга болюулха тухай асуудал хэлсэжэ байгаа Женевэдэхи зүблөөндэ хабаадагшад хэлсээнэй түрүүшын хоёр статьягаар үгээ ойлголсоһон байна. Одоол энэ зүблөөмнай амжалтатайгаар һаяар дүүрэхэнь гэжэ тиихэдэ һанахаар болоо һэн. Теэд иимэ юумэн болоогүй.

Хэлсээнэй түрүүшын хоёр статьяе зүбшөөхэдөө, США Англи хоёр баһа мэхэ гохоёо гаргаһан байба. Тэдэнэр энээгээрээ ядерна туршалгануудые бидэнэр болюулхые хүсэнэбди гэжэ дэлхэйн олониитэдэ харуулхаяа һанаһан байна. Гэхэтэй хамта Америка, Англиин түлөөлэгшэд элдэб олон «условн» дурдажа, эдэнииемнай абаал һаатнай, хэлсээнэй түрүүшын хоёрдохи зүйлнүүдые эсэслэн абахабди гэжэ хэлээ. Тусхайлбал, ядерна туршалгануудые болюулхын урда тээ буу зэбсэг хуряаха тухай бусад хэдэн асуудалнууд шиидхэгдэхэ ёһотой гэжэ тэдэнэр хэлэнэ. Гадна иимэ туршалгын болюулагдаһанай хойноһоо хинан хараха ёһотой бүлэг хүнүүд ямаршье һаадгүйгөөр элдэб оронуудаар, туршалга хэгдэдэгшье, үгышье оронуудаар зайжа ябаха ёһотой гэжэ тэдэнэр дурадхаа. Тиихэдэ хиналтын органдо шиидхэбэри гаргахадаа, тэрэниие олонхиин дуугаар абаха ёһо тогтоохо гэжэ хэлэнэ. Тиин тэдэнэр олонхиин дуугаар өөрынгөө шиидхэбэринүүдые абхуулжа, тэдэнээ Советскэ Союзаар баадхан дүүргүүлхэ хүсэлэнтэй гээшэ.

Хэрбээ эдэ бүхы «условинуудые» Советскэ Союзай абаагүй һаань, ядерна буу зэбсэгэй туршалга болюулха тухай хэлсээн баталагдахагүй гэжэ бүри мүнөө баруун гүрэнүүдэй хэблэл бэшэжэ эхилээ.

Женевэдэхи зүблөөнүүд дээрэ табигдаһан асуудалнуудые шиидхэлгые баруун гүрэнүүдэй иигэжэ унжагайруулжа, али болохо һаад түбэг татажа байһаниинь юу харуулнаб гэхэдэ, тэдэнэр уласхоорондын хойшолуулагдашагүй шухала асуудалнуудые эбэй ёһоор шиидхүүлхэ айхабтар дурагүй.

Дүтын, Дунда Зүүн зүгтэ Америкынхид шэнэ үгэсэлгэ эмхидхэжэ байна

Һаянай Дүтын, Дунда Зүүн зүгэй оронуудта США-гэй дипломатическа, сэрэгэй зургаануудай түлөөлэгшэд олоороо ерэдэг болобо. США-гэй Оборонын министр Макэлрой һаяхан Турци, Иран болон Пакистанаар ябаад ошоо. Тэрэнэй һүүлээр удангүй Америкын Армиин инженерна корпусой начальник генерал Э. Итшнер, США-гэй Агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй хангалгын таһагай начальник генерал Хефтли гэгшэд Иранда ерээд ошоо. Мүн тэрэшэлэн США-гэй Гүрэнэй секретариин туһалагшаар хүдэлжэ, Дүтын Зүүн зүгэй, Урда Африка болон Азиин хэрэгүүдые эрхилдэг Раунтри гэгшэ һаяхан Ливан ерээ. Тэрэ хүн Дүтын Зүүн зүгэй бусад хэдэн оронуудаар ябаха хүсэлэнтэй.

Америкын үндэр тушаалта эдэ хүнүүд Дүтын, Дунда Зүүн зүгэй оронуудта һаянай юундэ иимэ олоороо ерэнэб гэжэ асууха зуураа, Ливанай «Бейрут Аль-Маса» газетэ иигэжэ бэшэнэ: «Америкын харюусалгата хүнүүдэй бусад оронуудаар ябаһанай һүүлээр заатагүй элдэб үгэсэлгэ, урбалта хэгдэдэг гэжэ хэншье мэдэхэ болонхой». Мүн энэшье удаа Америкын дээдэ тушаалтад иишэнхи оронуудта ерэхэдээ, Ирагтахи засаг түрые унагааха бэлэдхэл хэхэеэ ерэһэн байба. Энэ оронэй засаг түрые унагааха нюуса бэлэдхэл «гадаадын гүрэнэй туһаламжаар» хэгдэһэн байна гэжэ Ирагай премьер-министр Абдель Керим Касем декабриин 8-да мэдүүлээ. Энэ «гадаадын гүрэниинь» США байгаа гэжэ Багдадһаа абтаһан хожомой мэдээсэлнүүдһээ элирбэ.

Ирагай засаг түрые унагаагаад, Дүтын, Дунда Зүүн зүгэй оронуудые СССР-тэ болон амгалан тайбан бусад арадуудта эсэргүү хорото ябуулга, добтолго хэхэ газар болгохо гэһэн түсэб США-гэйхид табиһан байна. Энэ түсэбтэнь Иранда ехэ шухала һуури үгтэнэ. Гадаадын хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөө Иранда США-гэй 4600 элдэб экспертнүүд, сэрэгэй тушаалтад ерэнхэй. Америкынхид Иранай гол шухала сэрэгэй базануудые гаргаа абаа. Тиихэдээ тэдэнэр Советскэ Союзай хилэдэ дүтэ оршодог базануудые мэдэлдээ оруулха гэжэ илангаяа ехээр оролдоо. Америкынхидэй хүтэлбэри доро Иранай олон нютагуудта шэнэ аэродромууд баригдана, хуушануудынь үргэдхэгдэнэ. Иранай урда зүгтэ, Персидскэ заливта портнууд айхабтар яаралтайгаар баригдажа байна. Эндэнь США-гэй Далайн-сэрэгэй 5-дахи флот байрлаха гэжэ гадаадын хэблэл мэдээсэбэ. Энээнтэй хамта Америка. Иран хоёрой хоорондо сэрэгэй договор баталагдахаяа байна. США-гэй Оборонын министр Макэлрой Тегеранда ерэхэдээ, энэ договорой проектые Иранай правительствода барюулаа.

Эдэ бүгэдэһөө харахада, америкынхид Советскэ Союзда эсэргүү дай хэхэ база болгон Ираниие хэрэглэхэ зорилготой байһаниинь эли тодоор харагдана. Иранай правительство сэрэгэй талаар США-тэй иимэ нягта холбоотой боложо, Советскэ Союзда эсэргүү ябуулга хэхэдээ Советскэ Союз Иран хоёрой хоорондохи договорто хэлэгдэһэн уялгые эбдэбэ гэжэ Советскэ правительство мэдүүлээ. 1927 оной октябриин 1-дэ баталагдаһан договор соо Иран Советскэ Союз хоёрой алиниинишье хэн нэгэнэйнь амгалан байдалда аюултай политическэ союзда гү, али хэлсээндэ хабаадалсахагүй гэһэн уялга абаһан байгаа. Мүнөө Иран энэ уялгаяа бүдүүлигээр эбдэжэ, өөрынгөө орониие айхабтар аюулта байдалда оруулжа, бэеэ даанхай байдалаа эсэслэн алдахаяа байна.

«Америкын империалистнуудай энэ шэнэ үгэсэлгэнь гансал эндэхи нютагуудта бэшэ, харин бүхы дэлхэйн арадуудта шэнэ ехэ аюул тохёолдуулба» гэжэ Ливанай «Аль Ахбар» газетэ бэшэнэ.

Н. Чигирь.

Гвинейн Республика ООН-до абтаба

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 13. (ТАСС). ООН-эй Генеральна Ассамблей үсэгэлдэр үдэшын пленарна заседани дээрээ Африкын залуухан гүрэн—Гвинейн Республикые Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин гэшүүндэ абаа.

Тиигэжэ Гвинейн Республика ООН-эй 82-дохи гэшүүн-гүрэн болобо.

Д. С. Болсохоев

Тимлюгэй цементын заводой директор, КПСС-эй Бурядай обкомой гэшүүн, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Даниил Степанович Болсохоев 1958 оной декабриин 14-дэ усалда орожо, дүшэн зургаатайдаа наһа бараба.

Нүхэр Болсохоев Эрхүүгэй областиин Эхирит-Булгадай аймагай Идыга гэжэ нютагта 1912 оной декабриин 29-дэ түрэһэн юм. Даниил Степанович 1928 ондо ажал хэжэ эхилһэн байгаа. 1936 ондо институт дүүргээд, нүхэр Болсохоев, Улан-Удын механизированна шэлэй заводто ерэжэ, дежурна инженерһээ эхилээд, заводой директор хүрэтэр элдэб тушаалнуудые даадаг байһан юм.

1940 ондо тэрэ Бурядай АССР-эй Совнаркомой түрүүлэгшын орлогшын тушаалда дэбжүүлэгдээд, шадамар эмхидхэгшэ байһанаа харуулаа һэн. Удаань КПСС-эй Кяхтын айкомой секретаряар 2 жэл соо хүдэлһэн байна. СССР-эй Госпланай Бурядай АССР-тэхи түлөөлэгшын аппарадта хүдэлхөөр 1945 ондо эльгээгдэһэн юм. 1949 ондо тэрэ механизированна шэлэй заводой директораар дахяад томилогдоо. 1953 ондо Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшээр тэрэ томилогдоһон байна. 1954 ондо СССР-эй Верховно Соведэй депутадаар тэрэ һунгагдаа һэн. 1958 ондо Даниил Степанович промышленностьда хүдэлхэ боложо, Тимлюгэй цементын заводой директораар томилогдоо бэлэй.

Советскэ, партийна, ажахын хүдэлмэриин бүхы тушаалнуудые даажа байхадаа, Даниил Степанович үнэн сэхэ хүдэлмэрилэгшэ, анхаралтай хүтэлбэрилэгшэ, һайн нүхэр байһанаа харуулаа.

Гүрэнэй үмэнэ нүхэр Болсохоевой габьяатай байһаниинь Ажалай Улаан Тугай орденоор тэмдэглэгдэһэн байха юм.

Даниил Степанович Болсохоев тухай дурасхаал тэрэниие мэдэхэ нүхэдэйнь сэдьхэл зүрхэндэ хододоо хадуугдажа ябахал.

Бүлэг нүхэдынь.

Д. С. Болсохоевые хүдөөлүүлгэ эмхидхэхэ комиссиһаа

Даниил Степанович Болсохоевые хүдөөлүүлгэ декабриин 17-до, үдэрэй 14 часта болохо. Наһа барагшын бэетэй хуурсаг Совнархозой заседаниин зал соо декабриин 17-ной үглөөнэй 10 часһаа табигдажа, үдэшэн хахасалга эхилхэ байна.

Хүдөөлүүлгэ эмхидхэхэ комисси.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

КПСС-эй обкомой гэшүүн, Бур. АССР-эй Верховно Соведэй депутат, Тимлюгэй цементын заводой директор **Даниил Степанович БОЛСОХОЕВОЙ** 1958 оной декабриин 14-дэ саг бусаар наһа бараһан тушаа КПСС-эй обком, республикын Верховно Соведэй Президиум, Министрнүүдэй Совет гүнзэгы гашуудалтайгаар мэдээсэнэ.

КПСС-эй обком.
Верховно Соведэй Президиум.
Министрнүүдэй Совет.

Бурядай экономическа захиргаанай районой арадай ажахын совет Тимлюгэй цементын заводой директор **Даниил Степанович БОЛСОХОЕВОЙ** 1958 оной декабриин 14-дэ саг бусаар наһа бараһан тушаа гүнзэгы гашуудалтайгаар мэдээсээд, наһа барагшын бүлэнэр болон түрэлхидтэ шаналалаа мэдүүлнэ.

Арадай ажахын совет.

КПСС-эй Кабанскын айком, ажалшадай депутадуудай аймагай совет, Тимлюгэй цементын заводой дирекци, партком болон завком заводойнгоо директор, КПСС-эй обкомой гэшүүн, Бур. АССР-эй Верховно Соведэй депутат

Даниил Степанович БОЛСОХОЕВОЙ

саг бусаар наһа бараһан тушаа гүнзэгы гашуудалтайгаар мэдээсээд, наһа барагшын бүлэнэртэ шаналалаа мэдүүлнэ.

КПСС-эй Кабанскын айком.
Кабанскын аймагай ажалшадай депутадуудай Совет.
Тимлюгэй цементын заводой дирекци, партком, завком.

Хүсөөтэ горхон харьялна

(*Эхиниинь 3-дахи нюурта*)

гай оройдоо дуу дуулажа шададаггүй тула абяагүйхэн шагнажа һуугаа һэн. Шараб түрүүлэгшынгээ Хандама тээшэ хадуурхадань сэхэл дурагүй, тэрэниие сухалтайхан нюдөөрөө һэмээхэн харад харад гээд, хамараа уршылгана: «Һамгатай амитан аад, үшөө улам саашаа һанаатайш. Һамгагүйшүүлдэ һаалта хэхэш... Эрсэнхэн зүрхыем сэнгүүлээд байна... Зай, зай, тиигэжэл байгыш даа. Би шамда һаалташ хэхэгүйб... Байза даа, энээхэн халаахайдаа һайсахан халахал аабзаш...»

«Гэр тээшээ һолжорхоор болоо ха» гэжэ һанаад, Бандеев столой саанаһаа бодожо, хубсаһаа үмдэнэ. Тэрэниие хараад, мүн Баатартан, Нурбатан түхеэрбэ. «Айлшад, ягаа эртэ ябахала һанабат. Үшөө һуугыт, нэгые уугыт»,—гэжэ Хандамын духаряа аягалан үгэлхэдэнь, тэдэнэр хүл дээрээ гуйбалзан байжа уугаад, ээдэлдэһэн хүжүүн амаараа милаангуудтаа баясхалан хүргөөд, үүдэн тээшэ һубариба. Газаашаа гарахала ябатараа Нурба: «Баханатаяа уулзаагүйдөө аргамгүй»,—гэжэ һамгандаа хэлээд, таһалгын саагуур гүйн орожо, «һөөй, Бахана, һэриш. Би, Нурбалби даа»,—гэжэ шэбэнэн, Баханые татаба. Теэд тэрэнь бүхөөр унташаһан гээшэнь!.. һэрюулжэ ядахадаа хэмгүй ехээр гайхаһан Нурба: «Үглөөдэр магазинһаа хонходуужам даа»,—гэжэ һанаад, һамганайнгаа хойноһоо гаража ошобо. Ширабон гэрэй ээдтэй энэ тэрэ юумэ дуугаралсан һуутараа Хандамын хубсаһаа үмдэхые обёоржо, гарайнгаа саг хараад, һууриһаа бодобо:

— Оо, алар арбан хоёр болошоо юм бы! Бишье гэр тээшээ бусахамни...

Тиигээд Хандамын ойро ерэжэ, энеэбхилэн хэлэбэ:

— Гэртээ харихаяа һанаа гүш? Энэ харанхыда хайшан гэжэ гансааран ошохо хүмши, айхагүй гүш?

— Юундэ гансааран ошохобиб? Та хүргөөд үгэхэ юм бэшэ гүт?— гэжэ Хандама үбайгүйгөөр энеэбэ.

— Шараб Шархаевич, басагадые хүргэжэ ябаһаар Валидаа баригдажа бү орхигты даа,—гэжэ Бадмасуу эльгэ хатаад, тэдэ хоёрые үдэшэн гаралсаба. «Һэ, басагадые...—гэжэ Шараб богоһо алхажа ябахадаа һанаадхёо һэн.—Басаган гээшэ гү? Хандамаяа һөөл залуу болгохо дуратай алтайт. Юундэ?..»

Тосхоной үйлсые гэрэлтүүлһэн лаампанууд һаяхан унтаржа, газаа ойро зуура балай харанхы болоод байтарнь, барагдажа байһан жолбогор улаан һара огторгойн урда хаяаһаа зээрэмхэйдэн гараад, улам дээшээ үндын сайража, гүнзэгы нойртоо баригдаһан тала дайдаар ногообтор-боро гэрэлээ һүлдэгүйхэнээр тулатуулба. Холо дүтын гэр, бараан, хорёо хото ямар нэгэ тодо бэшээр, һарюу гажуугаар барбайлдан харагдана.

Шараб Хандама хоёр үйлсэдэ гаража, үндэр хашаагай һүүдэртэ бүхоор тэбэрисэлдэн, таалалдан байтараа бахим лабаар һугадалдаад, һургуули худар аргаахан гэшхэлбэ.

— Юундэ намай таалабаш?—гэжэ Хандама арай дуулдахаар дуугарна. — Юундэ намай баһа таалабаш? Болихо гэлсээ бэшэ һэн гүбди?..

— Хэдыдэхсэ таалабабиб? Һанана гүш? —гэжэ Шараб хашалгүйгөөр энеэнэ.

Тэдэ хоёр хоюулан үлэхэдөө бэе бэедээ «ши» гэжэ хандадаг болоһон янзатай.

— Һананагүйб... Оройдоо тархим эрьешоо...

— Юундэ?..

— Шамда дурлаһандаа, Шараб... Яаха гээшэбиб?.. Шимни һанааһаам гаранагүйш... Оо, бурхан зайлуул! Юун гэһэн жэгтэй юм гээшэб?.. Хэндэш иимээр дурлаагүй һэм...

Хандама һанаа алдан буруу хараад, хамсынгаа туруунда хабшуулһан пулаадаа абажа, нёлбоһоо аршана. Шараб мэгдэшэбэ хэбэртэй, уралаа зуугаад, абяагүй ябана. «Тюу шоорто! Үшөө дурлахань багадаа бы?.. Ээх, Шараб, Шараб! Иигэжэ зальхайржа ябаһаар зутар юумэдэ зууралдагша аа гүш?—гэжэ тэрэ өөрыгөө зэмэлнэ.—Вообще-то гэмгүйхэн лэ һамгаханши даа. Тэбэрихэдэ барюубшатайхан, сулахан... Хүнэй һамган бэшэ һааш, үшөө тиигээд өөрөө һамга үхибүүгүй һаа, шамайгаар сохом лэ һамга хэхэ һэн хаб даа... Теэд... тсэд... тиихын аргагүй. Хүн зон мэдэжэ магадгүй. «Одоол хүрэхөөр болоо хаш даа... Одоол һүүлшынхэ...»

—Шараб, юундэ абяагүй болобош? Юун тухай бодонош?—Хандама Шарабай бодол таахые оролдоһондол, нюурыень ажаглажа ядан дуугарба.—Ши намда дурагүй гүш?

Тэдэнэр урда урдаһаа хаража, тэбэрилдэн байшаба.

— Юун гэлтэйб даа?.. Ехэ орёохон... асуудал гээшэ ааб даа... Тиимэ бэлээр харюу үгэжэ шадахагүйш... Шамда яһала дуратайлби даа... Теэд...—Шираб хэлэмээр таатай үгэнүүдые һанажа ядан, Хандамын урдаһаа архиин үнэрөөр уухилна.—Теэд... шимни хүнэй һамган... Нүхэршни үбшэн... Бишни һамгатайб, үхибүүтэйб... Бодоод үзыш даа, ялтай гээшэбибди?... Нюусаар дурлалсаха аргагүй һааш, тсэд... һүүлшынхэе хүргэһүүлби даа... Мүноө... хаана хүрэтэр?..

— Тэйдээл ошосыл даа..,—Хандама Шарабай энгэртэ нюураа няажа, аргаахан дуугараад, абяагүйгөөр уйлаба. Гансал дала мүрэнүүдынь татагалзан доһолно. Энэ үедэ больница тээһээ нэгэ хүн ерэжэ ябатараа, тэдэниие обёоржо, харгыһаа халба һүрөөд, ойрохи гэрэйнгээ һүүдэр доро орооджибо. Теэд тэдэ хоёр тэрэниие хараагүй, юуш мэдээгүй зандаа байжал байгаа һэн. Шараб һугшаһан Хандамые шангаар тэбэрижэ, халуу бусалһан уралыень баһа дахин таалаба. Тиихынь тэдысэ дүтэхэн түглыһэн гэрэй тиинштэһээ гэнтэ «Оох»—гэһэн хүндэ ёолоон дуулдахадал гэжэ, Шараб Хандамаяа саашань бушуухан хүтэлбэ.

(*Үргэлжэлэлынь хожом гараха*)

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00914. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 4734.